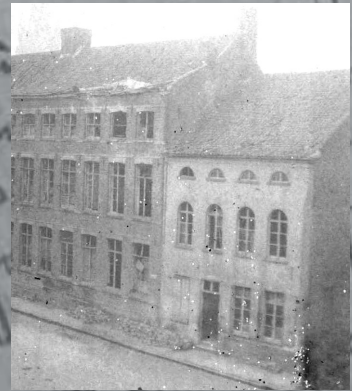

©vpa-2015

Sappig

Stadsarchief Poperinge

COLOFON

Bestuursleden van De Vrienden van het Poperings Archief vzw en redactie zijn:

Email: vpa.sappig@gmail.com
Website: <http://arch-poperinge.be/>
Blog: <http://blog.seniorennet.be/vpa/>

Ere-voorzitter: Germain Schoonaert (†)

Voorzitter: Paul Johan Desegher,
Vlamertingseweg 8,
8970 Poperinge (Reningelst)
paul.johan.desegher@telenet.be

Penningmeester &
Ondervoorzitter: Martin Samyn,
Galgestraat 17,
8978 Poperinge (Abele)
martin.samyn@telenet.be

Secretaris: Jacques Destailleur,
Bourgondiëdreef 2,
8970 Poperinge

Stadsarchivaris: Tijs Goethals,
Stadsarchief Poperinge,
Veurnestraat 69
8970 Poperinge
tijs.goethals@poperinge.be

Bestuursleden: Jean Boidin
Philippe Caeyseele
Jacques Destailleur
Wouter Moyaert
Willy Tillie
Ivan Top
Henri Vandenberghe
Pascal Vermeersch
Paul Vermeersch

Verantwoordelijke uitgever:
Paul Johan Desegher, Vlamertingseweg 8,
8970 Poperinge (Reningelst)

Vormgeving en Layout: Jean Boidin

Druk: Kopie Sneldruk Deleye bvba. Ieper

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

IN DIT NUMMER:

- * Bouwplannen in het stadsarchief**
Martin Samyn **Pag. 01**
- * Onder de markt** (foto's)
Vandenberghe Henri **Pag. 14**
- * Arme knechtjeschool:
Sint Vincentiusgesticht?**
Vandenberghe Henri **Pag. 15**
- * Toen de peste hier warreerde**
Desegher Paul-Johan **Pag. 19**
- * Gegeseld en gebrandmerkt**
Vandenberghe Henri **Pag. 28**
- * De muylepeire**
Boidin Jean **Pag. 38**
- * Zon- en feestdag zult gij eren**
Desegher Paul-Johan **Pag. 39**
- * Onder de markt** (foto's)
Boidin Jean **Pag. 44**

Veel lees- en vorsingsgenot.

Graag vestigen wij uw aandacht op onze

VPA-website: <http://arch-poperinge.be/>

Bouwplannen in het stadsarchief.

Martin Samyn

Sinds enige tijd worden de archieven van de deelgemeenten in het stadsarchief bewaard. De archieven uit de periode van Napoleon tot aan de gemeentelijke fusies in 1977 bevonden zich voordien verspreid over verschillende locaties. Het archief van de stad Poperinge is wegens plaatsgebrek nog steeds ondergebracht in het depot van de technische dienst.

Deze archieven werden per gemeente geïnventariseerd op basis van de zogenaamde “decimale classificatie”. De inventarissen kregen telkens een uniek nummer: GA01 voor Poperinge, GA02 voor Watou, GA03 voor Reningelst, GA04 voor Roesbrugge Haringe, GA05 voor Krombeke en GA06 voor Proven.

In dit artikel wil ik de reeks bouwvergunningen eens toelichten. Van de gemeenten Reningelst, Roesbrugge – Haringe en Krombeke zijn geen dossiers bewaard van voor de Tweede Wereldoorlog, van Proven is er een stapel aanvragen bewaard van voor de Eerste Wereldoorlog. Het gaat hier louter om een document betreffende een verbouwing of nieuwbouw gelegen aan de rijksweg Poperinge-Roesbrugge. Blijkbaar golden daarbij andere regels dan bij een verbouwing op een perceel aan de gemeentelijke wegen. In dit document wordt de eigenaar vermeld, en is er een kleine schets van de inplanting gemaakt.

In het archief van Watou zijn de bouwaanvragen bewaard vanaf 1906. Meestal gaat het om een (korte) schets van de te (ver)bouwen woning of handelszaak. Na de eerste Wereldoorlog begonnen de eerste architecturale plannen op te duiken. Tot aan de Tweede Wereldoorlog vind je in de dossiers nog schetsen terug die in potlood of pen werden gemaakt, maar daarna werden de plannen bijna uitsluitend door erkende architecten ingediend.

De administratieve molen leek toen toch wat sneller te draaien: een paar dagen na het indienen werd de bouwaanvraag al door het schepencollege behandeld en bijna alle dossiers werden goedgekeurd. Een van de aanvragen die niet werd goedgekeurd betrof de oprichting van een veldkapel. Aangezien het kapelletje wel degelijk gebouwd werd, kunnen we aannemen dat dit gebouw niet vergunningsplichtig was. Normaal gezien moet je ook in de notulen van het schepencollege de desbetreffende aanvraag terugvinden, maar in Watou is dit niet het geval. Vermoedelijk moet er een apart register voor bouwaanvragen zijn aangemaakt, maar dat vonden we nog niet terug. Het zou ons een beeld kunnen geven over hoeveel dossiers er aangemaakt werden en voor welk type bouwwerken een vergunning moest worden aangevraagd.

Het is ook nog niet duidelijk of het bewaarde aantal dossiers in het archief het merendeel of nog niet eens de helft van de oorspronkelijke reeks uitmaakt? Dit zal nog verder onderzoek vergen.

Vanaf 1948/1949 werden de bouwdoossiers van alle gemeenten goed bewaard. In die periode kwam de wet De Taeye tot stand. Deze Kortrijkse politicus had een wet uitgevaardigd die een financiële tegemoetkoming voorzag aan kandidaat-bouwers, waarbij staatswaarborg op de hele kostprijs werd gegeven, op voorwaarde dat het om bescheiden woningen ging. Via deze wet zouden op korte termijn honderdduizend nieuwe gezinswoningen gebouwd kunnen worden. Het plan werd een succes: na zes jaar had men al het viervoud behaald. Mede hierdoor werd de reglementering wel verstrengd. De besluitwet van 2 december 1946 verplichtte de gemeenten algemene en bijzondere plannen van aanleg op te maken, in Watou trad dit in werking vanaf 12 december 1947.

Op die manier werden er veel meer eisen gesteld, onder meer betreffende de breedte van de straat, de hoogte van de huizen, de hygiëne, de technische en esthetische uitvoering. De plannen moesten nu ook worden goedgekeurd door het provinciale Bestuur voor Stedenbouw. Daarom werden de bouwdoossiers zorgvuldig bewaard door de archiefvormer.

De dossiers werden chronologisch bewaard: in farden per jaar. Deze oorspronkelijke volgorde, sinds enige tijd worden de archieven van de deelgemeenten in het stadsarchief bewaard. De archieven uit de periode van Napoleon tot aan de gemeentelijke fusies in 1977 bevonden zich voordien verspreid over verschillende locaties. Het archief van de stad Poperinge is wegens plaatsgebrek nog steeds ondergebracht in het depot van de technische dienst.

Deze archieven werden per gemeente geïnventariseerd op basis van de zogenaamde “decimale classificatie”. De inventarissen kregen telkens een uniek nummer: GA01 voor Poperinge, GA02 voor Watou, GA03 voor Reningelst, GA04 voor Roesbrugge Haringe, GA05 voor Krombeke en GA06 voor Proven.

In dit artikel wil ik de reeks bouwvergunningen eens toelichten. Van de gemeenten Reningelst, Roesbrugge – Haringe en Krombeke zijn geen dossiers bewaard van voor de Tweede Wereldoorlog, van Proven is er een stapel aanvragen bewaard van voor de Eerste Wereldoorlog. Het gaat hier louter om een document betreffende een verbouwing of nieuwbouw gelegen aan de rijksweg Poperinge-Roesbrugge.

Blijkbaar golden daarbij andere regels dan bij een verbouwing op een perceel aan de gemeentelijke wegen. In dit document wordt de eigenaar vermeld, en is er een kleine schets van de inplanting gemaakt. hoewel niet altijd logisch, werd gerespecteerd bij de indexering Omdat het niet heel duidelijk is wat de invloed is van de wet op de privacy, werden de dossiers van na 1948 niet opgenomen.

Bouwplannen kunnen relevant zijn bij huizenonderzoek. Soms werd de situatie voor de verbouwing mee opgetekend. Als deze schets met een oude foto kan worden vergeleken, kan men een verdwenen straatgezicht reconstrueren.

Gemeente archief Watou: bouwvergunningen 871.1; Doos 59.31 en 59.32

Datum: 14-06-1906
Bouwheer: Remi Dequidt
aard van de aanvraag: huis en herberg
Situering: Warandestraat

Datum: 13-05-1906
Bouwheer: wed. August Rommens
aard van de aanvraag: huis en herberg
Situering: nabij de Verbrande Molen
opmerkingen: geen verdere kenmerken op het plan terug te vinden

Datum: 13-05-1906
Bouwheer: wed. August Rommens
aard van de aanvraag: huis en herberg
Situering: nabij de Verbrande Molen

Datum: 11-09-1907
Bouwheer: Lahey Poperinge
Bewoner: Frederik Swertvaegher
aard van de aanvraag: herberg 'De Haan'
Situering: St Jan ter Biezen

Datum: 11-12-1907
Bouwheer: Theophiel Deheegher
aard van de aanvraag: heropening voor café 'De Vereniging'
opmerkingen: achttal documenten zonder plan

Datum: 16-10-1907
Bouwheer: Jules Vandromme
aard van de aanvraag: herberg winkel
Situering: Winnezelestraat

Datum: 26-05-1907
Bouwheer: Petyt
aard van de aanvraag: huis en herberg
Situering: Abeleplein
opmerkingen: oud huis Engel Depuydt

Datum: 28-04-1907
Bouwheer: Theophiel Deheegher
aard van de aanvraag: huis en herberg
Situering: bij de tramstatie
opmerkingen: gronden van de godshuizen

Datum: 30-12-1908
Bouwheer: August Roetynck
aard van de aanvraag: uithangbord
Situering: Houtkerkestraat
opmerkingen: in Koetershof

Datum: 12-12-1908
Bouwheer: bakker Gaillot
aard van de aanvraag: opmeten woning door landmeter Vandenberghe

Datum: 23-02-1908
Bouwheer: Louis Van Oost
aard van de aanvraag: huis herberg en winkel
Situering: Callicanesweg
opmerkingen: niet gebouwd

Datum: 1909
Bouwheer: René Lampaert
aard van de aanvraag: herberg en winkel
Situering: Callicanes
opmerkingen: A la Frontiere Belge vroeger bewoond door Gustave Fovez

Datum: 05-09-1909
Bouwheer: Elie Spillebout
aard van de aanvraag: huis
Situering: Oude Provenstraat
opmerkingen: bij de platsemolen

Datum: 29-8-1909
Bouwheer: Theophiel Deheegher
aard van de aanvraag: herberg de witte huizen
Situering: Steenvoordestraat

Datum: 14-02-1909
Bouwheer: Theophiel Deheegher
aard van de aanvraag: herberg
opmerkingen: vorige bewoner August Roetynck

Datum: 17-12-1911
Bouwheer: Camiel Parret
aard van de aanvraag: huis en herberg
Situering: Steenvoordestraat

Datum: 09-04-1911
Bouwheer: Henri Maerten
aard van de aanvraag: huis en herberg

Datum: 19-02-1911
Bouwheer: Jules Lebbe Verhille
aard van de aanvraag: huis en herberg
opmerkingen: niet geopend

Datum: 06-11-1912
Bouwheer: Achiel Dejonghe Delbaere
aard van de aanvraag: huis herberg en winkel
Situering: Rattekothoek
opmerkingen: op land van Henri Caulier gebruikt door René Rouseré, 2 plannen

Datum: 07-07-1912
Bouwheer: Aimé Lebbe
aard van de aanvraag: huis

Datum: 14-07-1912
Bouwheer: Emiel Vermeulen
aard van de aanvraag: herstel huis
Situering: Vijfhoekstraat
opmerkingen: 2 plannen

Datum: 17-03-1912
Bouwheer: Theophiel Deheegher
aard van de aanvraag: herberg in t'pavillioen
Situering: Roesbruggestraat

Datum: 11-02-1912
Bouwheer: René Vandenbruane Demol
aard van de aanvraag: herberg in de nieuwe kuiperij
Situering: Steenvoordestraat

Datum: 1912
Bouwheer: Petrus Joye
aard van de aanvraag: herstel huis
Situering: Roesbruggestraat
opmerkingen: 2 plannen

Datum: 21-06-1912
Bouwheer: wed. Barzeele Loones Eugenie
aard van de aanvraag: huis
Situering: Steenvoordestraat

Datum: 19-10-1913
Bouwheer: Alice Deheegher
Bewoner: Louis Boidin
aard van de aanvraag: huis
Situering: Warandestraat

Datum: 21-05-1913
Bouwheer: Jules Waegemaeker en Marie Waegemaeker
aard van de aanvraag: 2 huizen
Situering: Kouter

Datum: 22-10-1913
Bouwheer: Arthur Capoen
aard van de aanvraag: huis en hoeve
opmerkingen: nevens herberg Coudron

Datum: 21-05-1913
Bouwheer: R Dequidt
Bewoner: L Saintmichel
aard van de aanvraag: huis
Situering: Steenvoordestraat

Datum: 21-01-1913
Bouwheer: Leon Andries
aard van de aanvraag: huis
Situering: Abeleplein

Datum: 1913
Bouwheer: wed. H Ellebout
aard van de aanvraag: huis en ovenkot
Situering: Steenvoordestraat
opmerkingen: geen stempel van schepencollege

Datum: 01-02-1914
Bouwheer: Joseph Maerten Descamps
aard van de aanvraag: huis
Situering: Warandestraat

Datum: 03-07-1913
Bouwheer: Elie Spilleboudt
aard van de aanvraag: huis
Situering: Oude Provenstraat
opmerkingen: tussen J Clays en wed. Accou

Datum: 15-06-1913
Bouwheer: Jules Deprez
aard van de aanvraag: huis
Situering: Nieuwstraat Abele

Datum: 15-06-1913
Bouwheer: Theophiel Deheegher
aard van de aanvraag: hophmagazijn

Datum: 09-05-1912
aard van de aanvraag: huis?
opmerkingen: geen naam of situering vermeld op het plan

Datum: 08-02-1914
Bouwheer: Georges Quaghebeur
aard van de aanvraag: huis
Situering: Roesbruggestraat
opmerkingen:

Datum: 08-02-1914
Bouwheer: H Milleville Proven
aard van de aanvraag: smisse
Situering: Poperingestraat Sint Jan Ter Biezen
opmerkingen: naast Amand Autier

Datum: 12-02-1914
Bewoner: A Tryoen
aard van de aanvraag: voorgevel huis
opmerkingen: 2 plannen

Datum: 25-04-1920
Bouwheer: Honoré Outtier
aard van de aanvraag: huis en magazijn
Situering: Poperingestraat
opmerkingen: tegenover de Speute

Datum: 02-03-1920
 Bouwheer: Raymond Prinzie
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Poperingestraat

Datum: 26-05-1920
 Bouwheer: Amandus Verbouwe Maes landbouwer
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Abelesteenweg

Datum: 1922
 Bouwheer: Arthur Bakeroot slachter
 aard van de aanvraag: stallingen
 Situering: Abeleplein
 opmerkingen: geen stempel schepencollege

Datum: 1923
 Bouwheer: Arthur Maerten
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Kleine Markt
 opmerkingen: oorlogsschade, geen stempel schepencollege

Datum: 24-03-1923
 Bouwheer: Marcel Maerten wagenmaker
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Molenstraat St C 378 Sint Jan ter Biezen

Datum: 14-03-1923
 Bouwheer: Elie Bossaert
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Poperingestraat

Datum: 04-02-1923
 Bouwheer: Julien Saesen
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Sint Jan Ter Biezen

Datum: 13-05-1923
 Bouwheer: Ducourant Bulthez
 aard van de aanvraag: herberg
 Situering: Abeleplein
 opmerkingen: naast pensionaat

Datum: 1925
 Bouwheer: Richard Decalf
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Roesbruggestraat
 opmerkingen: datum niet vermeld bij stempel schepencollege

Datum: 05-10-1923
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Poperingestraat
 opmerkingen: geen naam vermeld

Datum: 31-08-1924
 Bouwheer: Henri Soenen
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Roesbruggestraat

Datum: 14-01-1925
 Bouwheer: Achille Sohier Clarisse
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Abeleplein
 opmerkingen: later fietsenmaker Verhaeghe

Datum: 19-04-1925
 Bouwheer: Brysbaert
 aard van de aanvraag: herberg en winkel

Datum: 19-09-1925
 Bouwheer: M Lesage
 aard van de aanvraag: werkwinkel
 Situering: Oude Provenstraat

Datum: 07-09-1924
 Bouwheer: Six Delmotte
 aard van de aanvraag: huis en winkel

Datum: 1925
 Bouwheer: Camiel Deraeve
 aard van de aanvraag: veldkapel
 Situering: Blokstraat

Datum: 09-02-1913
 Bouwheer: Emiel Beddeleem
 aard van de aanvraag: huis en herberg
 Situering: bij kerk

Datum: 05-11-1925
 Bouwheer: boerengilde Sint Jan Ter Biezen
 aard van de aanvraag: gildenzaal
 Situering: Poperingestraat

Datum: 07-02-1926
 Bouwheer: Jerome Debruyne
 aard van de aanvraag: gevel
 Situering: buurt Kleine Markt

Datum: 01-08-1926
 Bouwheer: D Gryson
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Oude Provenstraat

Datum: 09-03-1926
 Bouwheer: Leon Matton
 aard van de aanvraag: ?

Datum: 12-05-1926
 Bouwheer: René Merlevede
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Blokstraat

Datum: 02-08-1927
 Bouwheer: Maurice Vuylstekker
 aard van de aanvraag: voorgevel

Datum: 20-07-1927
 Bouwheer: Henri Delalleau Verhille
 aard van de aanvraag: huis
 opmerkingen: 2 plannen

Datum: 27-05-1927
 Bouwheer: Depoorter
 aard van de aanvraag: huis
 opmerkingen: 2 plannen

Datum: 20-07-1927
 Bouwheer: Napoleon Decock
 aard van de aanvraag: huis
 opmerkingen: 2 plannen

Datum: 15-03-1927
 Bouwheer: Charles Matton
 aard van de aanvraag: huis

Datum: 11-02-1928
 Bouwheer: Achille Verfaillie
 aard van de aanvraag: huis en appartement
 Situering: Abele St E 942b

Datum: 1928
 Bouwheer: Edouard Brutsaert
 aard van de aanvraag: huis uit magazijn
 Situering: Dorpsplaats

Datum: 12-03-1928
 Bouwheer: Maurice Devynck
 aard van de aanvraag: heropbouw huis
 Situering: Vijfhoekstraat St A 354-355

Datum: 06-06-1928
 Bouwheer: Jerome Dambre
 aard van de aanvraag: 2 huizen
 Situering: Roesbruggestraat

Datum: 22-05-1928
 Bouwheer: Achille Ollevier
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: keizel van maalterij naar Drie Koningen

Datum: 08-07-1928
 Bouwheer: Omer Gousse Vandenbussche metser
 aard van de aanvraag: nieuwe deur en kassijnen
 Situering: Steenvoordestraat

Datum: 12-04-1928
 Bouwheer: Leon Verheyde
 aard van de aanvraag: 2 huizen
 Situering: Abelestraat Abele St E 941b
 opmerkingen: burens links Maurice Matton Cnappelynck,
 rechts Leon Verheyde Cnappelynck 2 plannen

Datum: 10-11-1928
 Bouwheer: G Vandenameele notaris
 aard van de aanvraag: gevel en afsluiting

Datum: 25-01-1929
 Bouwheer: André Dobbelaere
 aard van de aanvraag: huis
 opmerkingen: vervangt de smis

Datum: 21-03-1929
 Bouwheer: August Vanheule
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Abele

Datum: 23-06-1929
 Bouwheer: Alidor Ruckebusch
 aard van de aanvraag: huis

Datum: 25-08-1929
 Bouwheer: kinders Duverlie
 aard van de aanvraag: gevel
 Situering: Roesbruggestraat

Datum: 02-07-1930
 Bouwheer: Maurice Vandenbruane
 aard van de aanvraag: uitbreiding smisse De Pauw

Datum: 08-05-1930
 Bouwheer: Leon Prinzie
 aard van de aanvraag: smidse
 Situering: Nieuwstraat Watou

Datum: xx-03-1930
 Bouwheer: René Debuyzer
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Poperingestraat Sint Jan Ter Biezen

Datum: 20-03-1930
 Bouwheer: Cyriel Ooghe David
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Poperingestraat

Datum: 20-02-1930
 Bouwheer: Weill et Cie
 aard van de aanvraag: garage

Datum: 03-08-1931
 Bouwheer: H Vanholme
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Steenvoordestraat 28

Datum: 1931
 Bouwheer: Camille Deboutte Derumeaux
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Abele St E 885a
 opmerkingen: op grond van Louis Bacquaert Delalleau

Datum: 28-12-1931
 Bouwheer: Henri Vermeulen
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Nieuwstraat 6 Abele St E 931p1

Datum: 27-07-1931
Bouwheer: Elie Bouthé
aard van de aanvraag: huis

Datum: 10-04-1931
Bouwheer: gezusters Pannequin
aard van de aanvraag: huis

Datum: 04-07-1932
Bouwheer: Cyrille André Dobbelaere
aard van de aanvraag: verplaatsen motor 10pk en
zaagmachine
Situering: tussen klooster St Joseph en August Pattyn

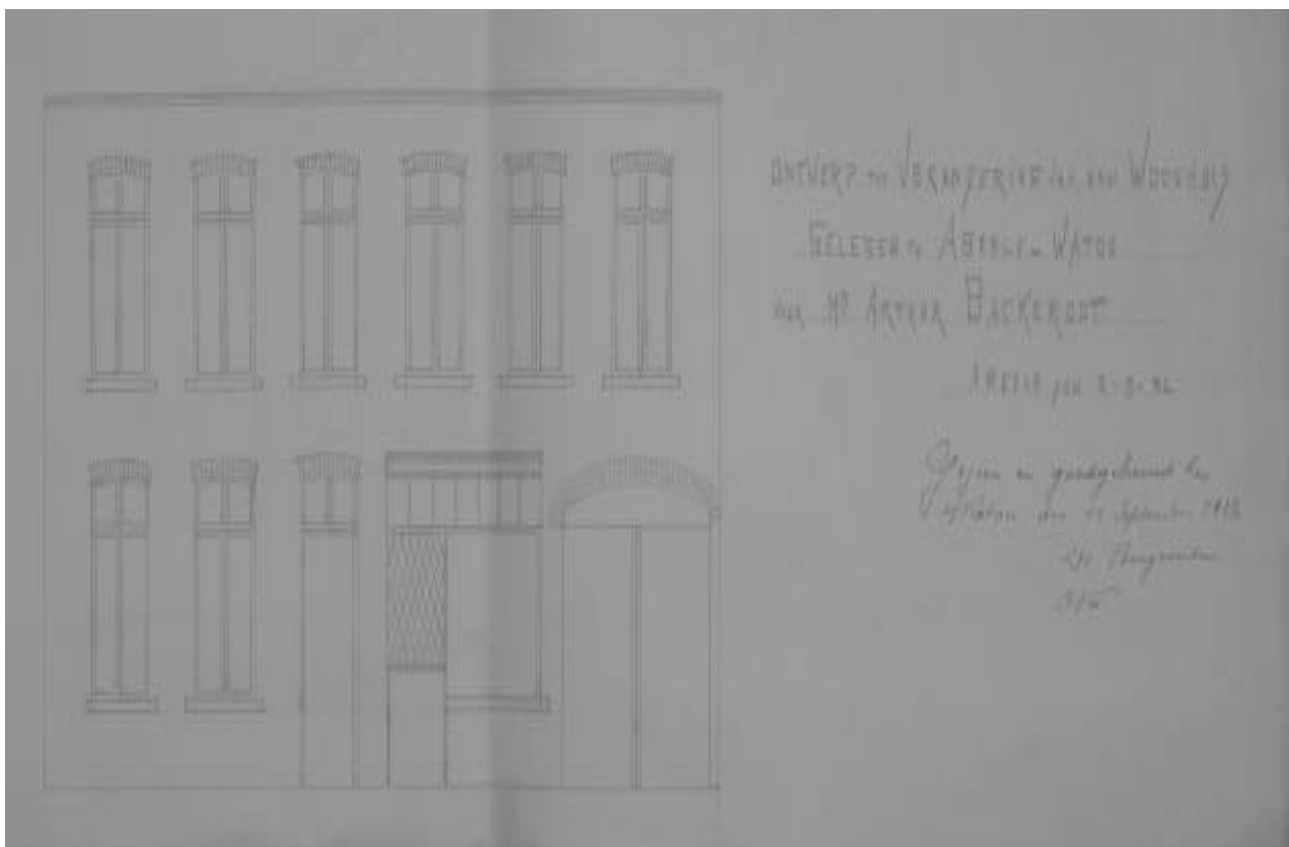
Datum: 11-09-1932
Bouwheer: Arthur Bakeroot
aard van de aanvraag: veranderingen huis en beenhouwerij
Situering: Abeleplein

Datum: 11-05-1932
Bouwheer: O Bloemme
aard van de aanvraag: huis

Datum: 18-03-1932
Bouwheer: Eugene Quaghebeur
aard van de aanvraag: huis

Datum: 15-04-1932
Bouwheer: Zephir Debergh
aard van de aanvraag: huis
Situering: Kleine Markt

Datum: 14-02-1932
Bouwheer: Maurice Ooghe hovenier
aard van de aanvraag: huis
Situering: Sint Jan ter Biezen

Datum: 29-08-1932
 Bouwheer: Albert Vermeersch
 aard van de aanvraag: poort
 Situering: Steenvoordestraat 42

Datum: 03-02-1932
 Bouwheer: Omer Gousseij
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Steenvoordestraat

Datum: 26-04-1933
 Bouwheer: Simonne Delbaere
 aard van de aanvraag: winkel en huis
 Situering: Steenvoordestraat 27bis

Datum: 1933
 Bouwheer: Arthur Bakeroort
 aard van de aanvraag: voorgevel
 Situering: Abeleplein
 opmerkingen: geen stempel van schepencollege, vaag plan

Datum: 08-03-1933
 Bouwheer: Albert Firey en Joseph Cordenier
 aard van de aanvraag: 2 huizen

Datum: 01-06-1933
 Bouwheer: Gerard en Celina Deschuytter
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Gapaardstraat Sint Jan ter Biezen
 opmerkingen: plan getekend door Jules Cauwelier metser te Sint Jan ter Biezen

Datum: 26-02-1933
 Bouwheer: Jerome Fioen
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Abeelestraat

Datum: 09-03-1933
 Bouwheer: J en M Seys
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Winnezelestraat St A 227b

Datum: 14-06-1933
 Bouwheer: Omer Spetebrood
 aard van de aanvraag: ?

Datum: 06-08-1933
 Bouwheer: Marcel Verfaille Swertvaegher
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Poperingestraat Sint Jan ter Biezen

Datum: 11-03-1934
 Bouwheer: August Bilcke
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: hoek Steenvoordestraat Kasteelstraat

Datum: 20-06-1934
 Bouwheer: Kesteloot
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Sint Jan ter Biezen

Datum: 05-08-1934
 Bouwheer: Jerome Pinceel
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Blokstraat
 opmerkingen:

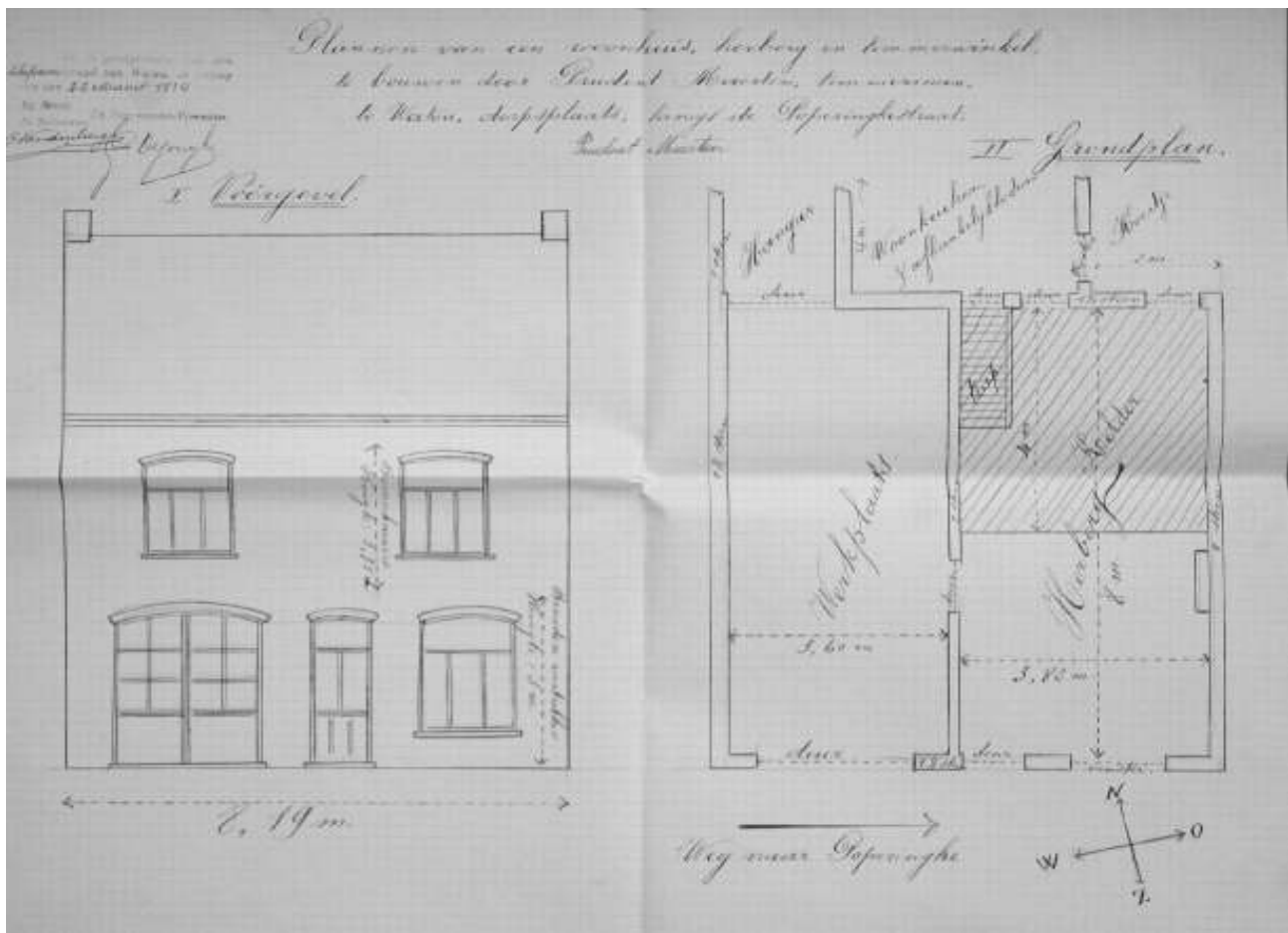
Datum: 13-09-1933
 Bouwheer: Camille Delbaere onderwijzer
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Steenvoordestraat

Datum: 22-03-1934

Bouwheer: Prudent Maerten

aard van de aanvraag: huis, timmerwinkel en herberg

Situering: Poperingestraat

Datum: 25-08-1934
Bouwheer: Jerome Ruysen
aard van de aanvraag: huis

Datum: 25-05-1934
Bouwheer: Hector Kesteloot
aard van de aanvraag: huis
Situering: Sint Jan ter Biezen

Datum: 14-02-1935
Bouwheer: Camille Deroo
aard van de aanvraag: huis
Situering: Blokstraat

Datum: 10-02-1935
Bouwheer: Henri Vanhamme
aard van de aanvraag: huis
opmerkingen: 3 plannen

Datum: 06-06-1935
Bouwheer: Labey
aard van de aanvraag:
opmerkingen: 2 plannen

Datum: 26-03-1935
Bouwheer: K Quaghebeur
Bewoner:
aard van de aanvraag:

Datum: 02-06-1935
Bouwheer: Maurive D'Alleine
aard van de aanvraag:

Datum: 24-09-1935
Bouwheer: Jerome Deraeve
aard van de aanvraag: huis
Situering: hoek Palingstraat Poperingestraat
opmerkingen: 2 plannen

Datum: 06-10-1935
Bouwheer: Jules Leblon
aard van de aanvraag: huis
Situering: Galgestraat

Datum: 01-02-1935
Bouwheer: Boeyaert
aard van de aanvraag: huis
opmerkingen: plan afgekeurd

Datum: 07-07-1935
Bouwheer: Jules Deprez
aard van de aanvraag: huis
Situering: Nieuwstraat Abele

Datum: 07-04-1938
Bouwheer: brouwerij Van Eecke
aard van de aanvraag: verandering brouwerij

Datum: 06-04-1938
Bouwheer: Henri Blondez
aard van de aanvraag: huis
Situering: Kattestraat

Datum: 12-05-1938
Bouwheer: Alfons Doolaeghe
aard van de aanvraag: huis
Situering: Roesbruggestraat

Datum: 07-04-1938
Bouwheer: Marcel Brainer herbergier
aard van de aanvraag: stal

Datum: 29-07-1938
Bouwheer: C Samain
aard van de aanvraag: hoeve

Datum: 08-12-1935
Bouwheer: Maurice Deroo
aard van de aanvraag: huis
Situering: Kattestraat

Datum: 29-05-1938
Bouwheer: Auguste Vansteendam
aard van de aanvraag: huis

Datum: 29-08-1935
Bouwheer: Crombez
aard van de aanvraag: fromagerie
Situering: Abelestraat
opmerkingen: 6 plannen

Datum: 02-06-1936
Bouwheer: E Swingedauw
aard van de aanvraag: huis
Situering: Sint Jan ter Biezen

Datum: 19-08-1936
Bouwheer: Severe Huys
aard van de aanvraag: huis en bakkerij
Situering: Watoustraat Abele
opmerkingen: naast Achille Huys 2plannen

Datum: 12-08-1936
Bouwheer: Maurice Pladys
aard van de aanvraag: huis
Situering: Warandestraat

Datum: 08-07-1936
Bouwheer: Georges Beddeleem
aard van de aanvraag: huis en stal
Situering: Kattestraat

Datum: 18-07-1936
Bouwheer: Kinders Anthéunes
aard van de aanvraag: huis
Situering: Watou

Datum: 18-07-1936
 Bouwheer: Camiel en Palma Soen
 aard van de aanvraag: werkwinkel
 Situering: Roesbruggestraat

Datum: 06-03-1936
 Bouwheer: Maurice Devynck Verlie
 aard van de aanvraag: etalage
 Situering: Vijfhoekstraat

Datum: 06-03-1936
 Bouwheer: Paul Vandeweghe
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Kapelaanstraat
 opmerkingen: vroeger schuur van Emiel Caesteker en zusters

Datum: 1936
 Bouwheer: Maurice Vanneste
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Abeleplein
 opmerkingen: St E 914a-915

Datum: 21-06-1936
 Bouwheer: Arthur Van Eecke
 aard van de aanvraag: huis en herberg Drie Koningen
 Situering: Roesbruggestraat
 opmerkingen: 2 plannen

Datum: 20-08-1936
 Bouwheer: Cyriel Petyt
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Abeleplaats 38

Datum: 09-11-1936
 Bouwheer: kinders Flauw
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Sint Jan ter Biezen
 opmerkingen: nieuwbouw

Datum: 25-03-1937
 Bouwheer: Camiel Viane
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Sint Jan ter Biezen
 opmerkingen: verbouwing

Datum: 16-03-1937
 Bouwheer: Victor Haeghedooren
 aard van de aanvraag: 3 huizen
 Situering: Watoustraat Abele

Datum: 10-09-1937
 Bouwheer: Oscar Blomme
 aard van de aanvraag: vlaskammer met motor
 Situering: Steenvoordestraat

Datum: 13-10-1937
 Bouwheer: Marie Doise
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Winnezelestraat

Datum: 16-07-1938
 Bouwheer:
 aard van de aanvraag: meisjesschool Abele
 Situering: Watoustraat
 opmerkingen: 3 plannen

Datum: 30-08-1938
 Bouwheer: Jerome Persone nijveraer
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Abelestraat 1
 opmerkingen: hoek Steenvoordestraat

Datum: 1938
 Bouwheer: Lucien en Marcel Matton
 aard van de aanvraag: 2 huizen
 Situering: Poperingestraat

Datum: 29-07-1938
 Bouwheer: Arthur Degryse
 aard van de aanvraag: huis
 opmerkingen: 2 plannen

Datum: 26-03-1939
 Bouwheer: Jules Huyghe
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Steenvoordestraat
 opmerkingen: 4 pla

Datum: 1937
 Bouwheer: Arthur Van Eecke
 aard van de aanvraag: stal
 Situering: Roesbruggestraat
 opmerkingen: bij Drie Koningen

Datum: 10-09-1937
 Bouwheer: weduwe Marquis
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Watoustraat 13 Abele
 opmerkingen: St E 927a deel 928

Datum: 22-08-1937
 Bouwheer: Camiel Parret
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Steenvoordestraat
 opmerkingen: 3 plannen

Datum: 09-06-1937
 Bouwheer: Roger Devos
 aard van de aanvraag: huis, herberg en winkel de Nieuwen Appel
 Situering: Watoustraat Abele

Datum: 18-05-1937
 Bouwheer: Ostyn Vanneste
 aard van de aanvraag: huis, herberg en winkel
 Situering: Abeleplaats

Datum: 16-02-1937
 Bouwheer: Jerome Dezitter
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Steenvoordestraat

Datum: 02-09-1937
Bouwheer: Gaston D'Alleine
aard van de aanvraag: huis
opmerkingen: nu Dodemanstraat 2

Datum: 12-03-1937
Bouwheer: Ernest Dupond
aard van de aanvraag: huis
Situering: Abeleplaats

Datum: 18-03-1937
Bouwheer: kinders Bodein
aard van de aanvraag: huis
Situering: Steenvoordestraat

Datum: 27-07-1937
Bouwheer: Bilcke Vanstavel
aard van de aanvraag: huis
Situering: Steenvoordestraat

Datum: 20-07-1937
Bouwheer: Debever tolbeambte
aard van de aanvraag: huis

Datum: 10-09-1937
Bouwheer: Alfons Beun Veniere
aard van de aanvraag: huis
Situering: Steenvoordestraat
opmerkingen: St A 417ennen aannemer Laconte

Datum: 19-07-1939
Bouwheer: Arthur Van Eecke
aard van de aanvraag: café
opmerkingen: 2 plannen

Datum: 20-06-1939
Bouwheer: Leon Verhille
aard van de aanvraag: huis

Datum: 09-05-1939
Bouwheer: mevr. Georges Dejonghe
aard van de aanvraag: tuinmuur
opmerkingen: veldkapel op het einde van de muur,
aannemer F Vandenbussche

Datum: 01-08-1939
Bouwheer: M Poissenier
aard van de aanvraag: huis
Situering: Sint Jan ter Biezen
opmerkingen: verbouwing

Datum: 07-01-1939
Bouwheer: Joseph Maerten Ieper
aard van de aanvraag: huis
Situering: Steenvoordestraat
opmerkingen: aannemer F Vandenbussche

Datum: 24-05-1939
Bouwheer: Maurice Vanneste
aard van de aanvraag: huis winkel
Situering: Abeleplaats

Datum: 24-05-1939
Bouwheer: wed. Notredame
aard van de aanvraag: hoeve
Situering: Blokstraat
opmerkingen: 2 plannen, architect Decreus Julien
aannemer Laconte

Datum: 01-07-1939
Bouwheer: Jerome Pattyn Caulier
aard van de aanvraag: huis
Situering: Winnezelestraat
opmerkingen: aannemer Matton

Datum: 27-10-1940
Bouwheer: Gerard Beun
aard van de aanvraag: voorgevel
Situering: Steenvoordestraat 15
opmerkingen: 2 plannen ook een aanvraag op 20-04-1941

Datum: 07-12-1940
Bouwheer: Elie Parret
aard van de aanvraag: huis

Datum: 03-10-1940
Bouwheer: H Vuylsteker Decraemer
aard van de aanvraag: huis
Situering: Steenvoordestraat 34
opmerkingen: 2 plannen architect Decreus

Datum: 22-09-1940
Bouwheer: Dr Boedts
aard van de aanvraag: landhuis
Situering: Cappelstraat 28
opmerkingen: in vervanging van afgebrande door
oorlogsfeiten van 24 en 30 mei 1940

Datum: 25-08-1940
Bouwheer: Georges Deschodt
aard van de aanvraag: huis

Datum: 07-03-1941
Bouwheer: kinderen Gruwier
aard van de aanvraag: huis
Situering: Roesbruggestraat
opmerkingen: vorige woning vernield door rechtstreekse
oorlogsfeiten

Datum: 24-10-1941
Bouwheer: Georges Vanhamme Bocket
aard van de aanvraag: huis
Situering: Roesbruggestraat 1
opmerkingen: oorlogsschade 24 en 30 mei 1940

Datum: 20-09-1941
 Bouwheer: André Delbaere
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Steenvoordestraat 27
 opmerkingen: St B11d

Datum: 28-10-1941
 Bouwheer: Omer Degryse
 Bewoner: Nestor Cappelaere
 aard van de aanvraag: huis en hoeve
 Situering: Douviehoek
 opmerkingen: 4 plannen

Datum: 21-10-1941
 Bouwheer: mevr. Kesteman
 Bewoner: J Coene
 aard van de aanvraag: huis en hoeve
 Situering: Gasthuismolenhoek
 opmerkingen: vernield door oorlogsfeiten, St D1306, 2 plannen

Datum: 14-06-1941
 Bouwheer: Raphaël en Albert Bakeroot
 aard van de aanvraag: 2 huizen
 Situering: Nieuwstraat Abele

Datum: 20-04-1941
 Bouwheer: Gerard Beun
 aard van de aanvraag: voorgevel
 Situering: Steenvoordestraat
 opmerkingen: ook een aanvraag op 27-10-1941

Datum: 14-08-1941
 Bouwheer: wed. G Labey
 aard van de aanvraag: tuinmuur
 Situering: Poperingestraat

Datum: 10-10-1942
 Bouwheer: J Vanhamme
 aard van de aanvraag: voorgevel
 Situering: Roesbruggestraat 1
 opmerkingen: ook aanvraag op 24-10-1941

Datum: 29-11-1945
 Bouwheer: Jerome Pattyn
 aard van de aanvraag: huis en herberg
 Situering: Winnezelestraat
 opmerkingen: heropbouw oorlogsschade, 2 plannen, ook aanvraag op 01-07-1939

Datum: 18-10-1945
 Bouwheer: C Delezenne Alexander Parijs
 Bewoner: Hypolyte Vandenbussche Debaene
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Poperingestraat 55
 opmerkingen: oorlogsschade, 4 plannen architect Decreus

Datum: 07-04-1945
 Bouwheer: mevr. Labé
 aard van de aanvraag: voorgevel huis en herberg

Datum: 03-09-1945
 Bouwheer: L Vereecke
 aard van de aanvraag: kolenmagazijn
 Situering: Poperingestraat

Datum: 03-09-1945
 Bouwheer: Jerome Dambre Callestraat 4 Watouaard van de aanvraag: huis
 Situering: Roesbruggestraat 19 en 20
 opmerkingen: gedeeltelijk vernield door oorlogsfeiten in mei 1940 St B 127a en 127g

Datum: 25-08-1945
 Bouwheer: Leon Ducourant
 aard van de aanvraag: huis en magazijn
 Situering: Abeeleplaats 20
 opmerkingen: St E930e,f en i, 4 plannen architect Desagher Joseph

Datum: 25-09-1945
 Bouwheer: Jules Deprez
 aard van de aanvraag: huis herberg en winkel
 Situering: Abeleplaats
 opmerkingen: St E898

Datum: 25-09-1945
 Bouwheer: kinderen Soenen
 aard van de aanvraag: herstel huis

Datum: 11-11-1946
 Bouwheer: Jozef Deschuytter
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Blokstraat 39
 opmerkingen: St C116a en b, 6 plannen

Datum: 18-04-1946
 Bouwheer: kinderen Gruwier
 aard van de aanvraag: huis
 Situering: Steenvoordestraat 22
 opmerkingen: St B130s en t, 2 plannen, gevolmachtigde Emiel Delanghe Poperingestraat

Datum: 14-03-1946
 Bouwheer: Omer Verdonck
 aard van de aanvraag: huis en hoeve
 Situering: Gasthuismolen
 opmerkingen: St D304b plan uit 1942 2 plannen

Datum: 11-11-1946
 Bouwheer: Albert Van Eecke
 aard van de aanvraag: uitbreiding brouwerij
 opmerkingen: 2 plannen en dossier, architect Bert Hendryckx

Datum: 14-03-1946
Bouwheer: Cyrille Carton
aard van de aanvraag: huis
opmerkingen: St E895f

Datum: 11-07-1946
Bouwheer: G Bakeroot
aard van de aanvraag: voorgevel

Datum: 04-04-1946
Bouwheer: C Barrezele
aard van de aanvraag: huis en stal
Situering: Steenvoordestraat
opmerkingen: St A410 3/2en 410 6/2, 2 plannen

Datum: 28-03-1946
Bouwheer: Alidor Ruckebusch
aard van de aanvraag: voorgevel
Situering: Roesbruggestraat 44

Datum: 28-03-1946
Bouwheer: André Verhaeghe
aard van de aanvraag: huis en hangaar
Situering: baan Abele Watou
opmerkingen: St F412b

Datum: 16-05-1946
Bouwheer: Georges Deschodt
aard van de aanvraag: hangaar
Situering: baan Abele Watou

Datum: 06-06-1946
Bouwheer: Jules Deprez
aard van de aanvraag: huis
Situering: Abeleplaats
opmerkingen: St E898, 2 plannen

Datum: 06-06-1946
Bouwheer: Louis Coene
aard van de aanvraag: voorgevel huis en winkel
Situering: Abeleplaats
opmerkingen: architect Desaegher, 2 plannen

Datum: 13-02-1947
Bouwheer: Remi Haezebrouck Delbeeke
aard van de aanvraag: huis
Situering: Abelesteenweg 7 St B 6k2
opmerkingen: oorlogsschade 2 plannen

Datum: 13-02-1947
Bouwheer: August Pattyn Devynck
aard van de aanvraag: huis
Situering: Roesbruggestraat 10
opmerkingen: oorlogsschade 2 plannen

Datum: 08-01-1948
Bouwheer: Eerwaarde zusters van de Heilige Jozef
aard van de aanvraag: woongedeelte en kapel
opmerkingen: oorlogsschade

Datum: 18-09-1947
Bouwheer: Firmin Ruysen
aard van de aanvraag: huis
Situering: Nieuwstraat 2 Watou
opmerkingen: oorlogsschade

Datum: 21-08-1947
Bouwheer: Marcel Persoon
aard van de aanvraag: voorgevel
Situering: Casselstraat 23 St E 918
opmerkingen: 2 plannen

Datum: 20-03-1947
Bouwheer: Gaston Leupe Ulrich
aard van de aanvraag: huis
Situering: Molenstraat 3 St B 1310
opmerkingen: oorlogsschade

Datum: 19-06-1947
Bouwheer: wed. J Van Cayzeele Iepersteenweg Poperinge
aard van de aanvraag: hoeve
Situering: Gasthuismolenhoek
opmerkingen: oorlogsschade

Datum: 29-04-1948
Bouwheer: Camiel Loones
aard van de aanvraag: huis
Situering: Markt St A 368a en 369b
opmerkingen: 2 plannen

Datum: 15-07-1948
Bouwheer: Henri Cocq Heirnaert Abelestatie 1 Poperinge
aard van de aanvraag: huis
Situering: Galgestraat St E 880d en 881c
opmerkingen: 2 plannen geweigerd

Datum: 27-05-1948
Bouwheer: André Gos
aard van de aanvraag: huis
Situering: Steenvoordestraat St A595b
opmerkingen: 3 plannen

Datum: 02-09-1948
Bouwheer: Henri Cocq Heirnaert Abelestatie 1 Poperinge
aard van de aanvraag: huis
Situering: Galgestraat St E 880d en 881c

Datum: 25-03-1948
Bouwheer: Roger Vandelanotte
aard van de aanvraag: huis
Situering: Nieuwstraat Abele St E 931q
opmerkingen: 3 plannen

Datum: 29-01-1948
Bouwheer: Maria Bellynck landbouwster
aard van de aanvraag: huis
Situering: steenweg Houtkerke St A 150a

Datum: 04-11-1948
Bouwheer: Camiel Hauspie
aard van de aanvraag: huis
Situering: Kapellestraat 36
opmerkingen: 2 plannen

Datum: 25-03-1948
Bouwheer: Elie Spilleboudt
aard van de aanvraag: huis
Situering: Roesbruggestraat St B 130
opmerkingen: oorlogsschade

bronnen:

-Bronnen voor de studie van het hedendaags België, 19de – 20ste eeuw. Patricia Van den Eeckhout en Guy Vanthemsche VUB press.
-Poperinge verbeeldt

Ontdekkingen onder de Poperingse markt plaats.

Arme knechtjeschool: Sint Vincentiusgesticht?

Henri Vandenberghe

De titel kan voor verwarring zorgen. De manier waarop de documenten in het stadsarchief zijn verzameld zijn daar aanleiding toe. We zetten de items bij elkaar omdat dit ook op die manier geklasseerd is.

Voor de toekomstige vorser maken we het wellicht op die manier het meest toegankelijk. In hoeverre Sint Vincentius veel of weinig met die *Arme knechtjes* te maken had moet nog uitgeklaard worden.

Ten dienste van de zoeker geven we de stichtingsacte van *de arme knechtjes*. Per testament ontstond de fundatie.

De executeurs van het testament van Jaecques SCHEVELE + 27 07 1654 waren:

Guillaume SAIJERS en Andries BEKE

Ze laten noteren dat de donateur was Jaecques SCHEVELE, fs. Jan, x Marie, fia Caerle DE ROODE.

Hij maakte ziek zijnde zijn testament. De vaak voorkomende formule luidt *als 'tzeckerste' nl. de dood voor nemende* en als *Catholiek mensche* bepaalt hij het volgende:

1

Hij beveelt *zijn ziel* in een volle alinea *aan God en zijn heiligen*. Dat is een hele schare: de Heilige Maagd en de Moeder Gods, de engelbewaarder, de Heilige Jacobus, zijn patroon, het hele hemelse gezelschap. Hij hoopt daartoe in de Onze Lieve Vrouwekerk in het hoogkoor te worden begraven.

2

Met zijn *tijdelijke goederen* wenst hij een fundatie te stichten. Hij noemt het zelf een *schaemel schoole* van mannelijke *jonckheyt* in Poperinge. Dat moet komen van zijn *part* en *deel vande huuse ende erfve daer hij presentelijck woont*. Deze gronden zijn omringd door de goederen van Jan MENNEN. Ziek zijnde was er wel nog hoop dat hij niet onmiddellijk zou sterven want hij bepaalt hierbij ook dat wat hij nog zou *erigeren*, oprichten, hierbij wordt meegerekend.

Het blijkt niet te gaan om zijn woning alleen. De groene en droge *catheilen* en de keuken worden specifiek vernoemd als bouwgrond voor het nieuwe complex. De begunstigden zijn bij voorkeur *vrinden ende meest noodt hebbenden, inboorlijnghe van Poperinge*. In dat tweede punt is ook bepaald dat daartoe 1/3 van al zijn goederen wordt besteed.

3

De kinderen zullen aanvaard worden bij *suffragie* en *electie*, dus uitgekozen, door de uitvoerders van het testament of door de *ghesubstitueerde*, aangestelde opvolgers, telkens een van de vaderlijke en een van de moederlijke tak van de schenker. Het ligt in de bedoeling van de schenker dat vrienden voorgaan, en dat de kinderen die opgenomen worden elke keer tot ze zelf kunnen instaan voor hun *cost* onderhoud krijgen. Ze worden onderhouden *ter discretie* – naar de voorkeur – van de uitvoerders of opvolgers van de testamentaire beschikking.

4

Het inkomen van het goed wordt *gheïmpleyeert* door de *executeurs ende daernaer de substituten*. Ze moeten om de drie jaar *rekeninghe en de reliqua* presenteren en de schenkers moeten *privatieve kennisse hebben op welke modificatie ende conditie dat legaet gheschiet ende andersinds niet*. Dit betekent dat er een vorm van directe controle is.

5

Als er *eenich obstaeckel ofte beletsel quaeme* dan moeten de schenkers kunnen een andere plaats opzoeken waar ze wel de bedoeling van de schenker kunnen uitvoeren zoals boven bepaald.

6

Als het project niet *en can sorteeren tvolcommen effect* op voorwendsel dat de goederen *niet en vermoghen te goene in proffycyte vande voornoemde schaemel kinderen* dan mogen de uitvoerders *promptelijck laeten vercoopen te haulche*, aan de meest biedende, om zo de intentie te *finaliseren*. Met andere woorden er mogen economische activiteiten (*goenen*) gebeuren om te voldoen aan de bedoeling van de schenker.

7

De schenker wenst dat men het aantal aanvaarde kinderen zou aanpassen zodat enkel *usefruct*, vruchtgebruik, *ende incomme daer naer proportie van dien*, naargelang de inkomsten zou gebruikt worden.

8

Als er een verkoop of *rembourse* moet gebeuren dan moet er dadelijk ingegrepen worden en *remploy gheschieden* en dat moet *skijnderens meersten proffycyte*. Let wel dit moet *ten eeuwichen tijdt*. Alles én verkoop én herinvesteren met als enig bevooroordeelden de kinderen van de arme *knechtschoole*.

9

In dezelfde redenering, dus ook eeuwig, moet er een *solemneel jaerghetijde* zijn. en *met t'groot gheluijt, diaken ende subdiaken, met uitdeelijnghe van broodts van xij ponden telcken op den dagh van sijn overlijden*. Het lijdt geen twijfel dat de *schaemele kinderen* zullen bidden en *offreeren*¹. De deelname aan het misoffer betekende bidden voor de zielezaligheid van de weldoener. In de tijdsgeest van toen betekende het ook een versterving (offertje, vandaar *offreeren*) om de verdienste voor de ziel in het vagevuur.

10

Hier staat nog eens duidelijk dat het om 1/3 van het part gaat boven de eigendommen.

11

Er moet een *zarck* komen op het graf van Jacques SCHEVELE. Voor het graven en het zerk is 112 ponden groten + 10 ponden groten vlaams voorzien. Het zerk is er geweest noteert men uit een rekening van Andries BEKE, maar die zouden in een brand zijn *ghesprongen* en niet hersteld.

12

De Paters Recoletten krijgen 4000 ponden groten voor 100 eucharistievieringen voor zijn *zielrust*.

13

De kerk van Sint Bertinus krijgt 12 ponden per jaar aan de penning 16de. Daarom moeten de kerkmeesters ieder jaar daags na Sint Jacobus een *misse van requiem*² doen in de Sint Bertinuskerk om 7 uur. Daar moeten die *schaemele kinderen* naartoe om te *bidden en te offreeren*.

14

Ze moeten om 8 uur, dezelfde dag, naar de Onze Lieve Vrouwekerk, want daartoe kregen de de kerkmeesters van Onze Lieve Vrouw 12 ponden *sjaers* onder dezelfde voorwaarden.

15

Aan pastoor Guillaume SAIJERS van de Onze Lieve Vrouwekerk wordt 50 gulden gegeven omdat hij *menichvuldighe geestelijcke adsistentie bij hem donateur* heeft gedaan.

16

Ook zijn meid Mayke HERMINET krijgt 100 gulden voor haar diensten.

17

Anneke VAN SEGHERSCAPPEL *zijn villen*³ krijgt *eens*, eenmalig, 12 ponden groten vlaams

¹ De bisschop van Ieper dispenseert in 1733.

² Misse van Requiem: de klassieke eucharistieviering voor de overledenen. Bij de aanvang van die viering was het *Requiem aeternam dona eis Domine*, Heer geef hem de eeuwige rust het introïtus.

³ Villen: doopkind, het kind waarvan hij peter is.

18

Kort na zijn overlijden 200 *requiemmissen*, waarvan 100 in Sint Bertinus, 50 in de Birgitijnen⁴ en 50 in de Recoletten⁵.

19

100 gulden zijn voor zijn huisvrouw (Cathelijne VANDENPEEREBOOM) en die moet die besteden aan een *schaemel huusghesinne*.

20

Waar zijn lichaam begraven wordt moet een jaar lang een *misse van requiem* worden gecelebreerd.

21

De dag van zijn begrafenis moet er voor 100 gulden brood aan de armen worden uitgedeeld.

22

De arme knechtjes moeten *begroet worden* vier keer per jaar door de *eerwaerde Religieusen Benedictijnen* die rond de vier hoogdagen een *misse van requiem* celebreren *ter eeuwicheyt*.

23

Twee mantels van *grauwe laecken* gaan naar Antheunes VAN ZEGGHERSCAPPEL.

24

Voor een *taemelijck juweel* is 1000 gulden gereserveerd en dat is ter attentie van zijn huisvrouw Cathelijne VANDEN PEEREBOOM. De somme die daarvoor beschikbaar is, is aan de armenschool na haar dood. Hier wordt aangestipt dat de langst levende de intentie heeft de gebouwen en *de woonste* onder pacht betrekken zolang ze leven, al is dat goed later, aan de *aerme schole*.

25

Alle *bagien ende juweelen bij haer in huwelijck ghebracht, maer oock degonnen deurende tzelve huwelijck haer ghesuccedeert* vallen onder bepaling dat ze ten goede komen aan de fundatie van de *aerme schole*.

26

De overlevende zal in plaats van de *madelstede* mogen kiezen *zulcke ander woonplecke als zij daer toe idoone*, geschikt, *zullen jugieren*. Zodat de *pieuse instellinghe can beghinnen*. M.a.w. de partner die overblijft zal verhuizen en zoekt zich een woning die past. Hierin zit de veronderstelling dat ze daartoe van de erfenis mag gebruiken.

27

Aan de kinderen van Jan FOLCQUE, *Jantgen ende Franchisken* bij Janneken VAN RENIJNGHE komt 100 gulden omdat hij daar de oom van is.

28

Cornelie de dochter van Jan CAMBRAY bij Maijke VAN RENIJNGHE, dochter van Jaques, omdat hij *ouden oom* is krijgt eveneens 100 gulden;

29

Jaquemyne MASEMAN, de weduwe van Pauwels DE CORTE krijgt 100 gulden.

30

Voor de *lijckmaeltijt*, die *eerlijck*⁶ moet zijn is 50 ponden grooten gereserveert.

31

De executeurs zijn *om beter effect te sorteren*: de pastoor van Onze Lieve Vrouw, Eerw. Heer Guillaume SAYERS en Andries BEKE. Zij worden hiermee meteen de directeurs van de bedoelde *aerme schoole*.

⁴ Klooster in de buurt van waar nu het klooster van Sint Sixtus ligt.

⁵ Klooster gelegen waar nu het Hoppemuseum is en voorheen de stadsschaal.

⁶ Eerlijk: Tot eer strekkend, eervol. M.a.w. Niet krenterig of vals spaarzaam, zo genaamd om de arme knechtjes meer te gunnen.

32

BEKE wordt *singulaerlijck*, hij alleen, de executeur van de jaarlijkse rekeningen en doet de *handelijnghen ende administraetie* daaromtrent.

Bij afsterven van een directeurs zal de leiding iemand zoeken die *solvent ende idoone* is. M.a.w. in staat aan al zijn geldelijke verplichtingen te voldoen en ervoor geschikt. Dit moet gebeuren *sonder eeniche interventie van den heere ofte wet*.

33

In die testamentaire beschikking clauseert de donateur dat hij naar zijn goeddunken dit nog kan *amplieren*, aanvullen, *deminueren*, erin schrappen *ofte corrigeren*.

34

Bij dit testament waren de getuigen Franciscus WENIS, Antheunes VAN ZEGGHERSCAPPEL dd. 20 juli 1654..

Als hij begraven wordt ergens anders, dan transporteert hij het geval. M.a.w. Dan gaan de voordelen naar degene die in aanmerking komt in de lijn van zijn beslissing.

Enkele latere gegevens:

Guillielmus Benedictus HANCX is *moderne directeur ende ontfangher der voors. goederen: fondatie arme schole der mannelijcke jonckheijt*. 1743.

Weeze knechten schole wordt in 1821 de kinderen van de *rooboutsschool* genoemd.

In 1931 is er sprake van het Sint Vincentiusgesticht (31 08 1931) dat een ouderlingengesticht is. De aanvraag gebeurt onder de burgerlijke godshuizen er is een briefwisseling met de Hierenomieten van Sint Niklaas.

Aan verdere historici om uit te zoeken hoe het allemaal met elkaar te maken heeft.

Sint Vincentius gesticht, Boechepestraat, Poperinge.

*Archief Het Wekelijks Nieuws, Stadsarchief
Poperinge (familiearchief Sansen) Sine dato
Periode: 1914-1918*

TOEN DE PESTE HIER WARREERDE

Paul-Johan Desegher

In 1648 werd de *Stede ende Jurisdictie van Poperynghe* getroffen door de **contagieuse¹ sieckte**. We gingen even grasduinen in de stadsrekening van dat jaar² om die *perilleuse* periode tot leven te wekken.

(onder de titel

ONTFANGH van erfvelicke Renten (,) Cheinsen ende pachten
lezen we o. a. het volgende:)

6 ro Angaende 1 ½ ghemet 15 roeden landts Ande Crombekestraete In heure ghenamen bij ANTHONIS VAN NOORTOVER en is Danof niet ontfanghen over D'half maete 1646 midts de **pestehuusekens** Daeroppe ghestelt zyn memorie

BETAELYNNGHEN van vijaigen ende vacatien³ van Wetten ende haerlieder supposten (,) port van Briefven, placaten ende Andersins

34 vo Betaelt suster TANNEKEN VAN NIEUWKERCCKE over een courtoisie haer byde wet ghegeven In vergheldynghe van haere Diensten ghedaen Inde Contagieuse ziekte 12-0-0

ONCOSTEN ghesupporteert byde stede *ter cause vande* contagieuse ziekte onder De Rubrijcque van *extraordinaire* ghelaeten

44 ro Alvooren betaelt CHRISTIAEN MAES over De leveryinghe van zijn marctwaghen Dienende ende ghebruyckt tot het vervoeren vande **aerme ghepestifereerde** Inde **hutten** 12-10-0

Betaelt an JAN POIJSSANT over t'Derde vande leverijnghe van broodt (,) boter ende andere noodtsaeckelickheden tot behouwe van thuusghesin van de *weduwe* JAKQUES POIJSSANT wesende **gheInfecteert** 14-0-0

Ande *weduwe* CAERLE MAERTEN ter cause haer **huus gheInfecteert zijnde in brande ghesteecken** Is gheweest 12-0-0

Betaelt JAKQUES LE COCQ over t'maecken van een vlaecke ende tstoppen van een gat Inde gheInfecteerde keete van GHILEIN VAN DAMME 0-16-0

44 vo Betaelt JAN DE ROODE over de leveryinghe van coorne gheconverteert⁴ In broode bij JACOB VAN NEUFVILLE *ende* ghedistribueert ande arme ghepestifereerde Inde hutten 40-0-0

1 Contagieux: Fr. besmettelijk, aanstekelijk; zie ook: infecteren,

2 SAP , map "25"

3 Vacatie: ww. Vaceren, vacheren, vachieren: afwezig zijn om elders de opdracht te vervullen, op dienstreis zijn

4 Convertir: Fr. omzetten, zie ook volg. Blz. : ver-backen

Betaelt *ande weduwe* JAN CORNELIS de somme van 63 £ p over ghedient t'hebben als Reeuwighe⁵ *Inde* hutten *vande* aarme ghepestifereerde den tyt van zes wecken ten *advenante* van 30 £ p ter maendt hierInne begrepen 18 £ p over het zuveren *vande* huussen bewoont by JOORIS VAN BLAEREN opden Couttere (,) de gonne bij PIETER DU PUIJS *ende* by MICHEL GOUDENAERE In S^{ie} Jans cruyse zynde **ghe***Infecteert vande contagie* (;) hebbende In elck huus ghevachiert twee Daeghen (,) *welcke* 18 £ p De stede moet recouvreren⁶ opde zelve persoonen ofte De propertarissen⁷ *vande* zelve huusen Inghevolghe van tstatuut⁸ (.) Dus niet min 63-0-0

Betaelt an CHARLES WILLEROEN over de leverynghe van een Rasiere⁹ coorne Inden Laetsten vlucht tyt *verbacken* ten behouve *vande* ghepestifereerde 16-0-0

45 ro Betaelt WILLEM HOVERDER ter rekenynghe van zyne Diensten *Inde* contagieuse ziekte *curerende*¹⁰ De besmette *ende* begravende De Doode persoonen 16-0-0

Ande Weduwe JOORIS RAMAULT over De leverynghe van broode *ande* aarme ghepestifereerde totten 28 mej 1646 19-8-0

Ande Weduwe GUILLAUME VERIJSERE over t'derde part van leverynghe van broode *ande* voorseide ghepestifereerde 28-13-4

An JACOB VAN NEUFVILLE ter ghelicker cause 15-0-0

An GUILLAUME LUCAS met zijn confreren over t'voeren van Diverssche vatjens cleen bier¹¹ *Inde* hutten 0-42-0

An ANDRIES MASSELIS filius MAILLAERT over t'Derde part *vande* leverynghe van azijn, olie, zogheren¹² vleesch (,) weeren¹³ *ende* beughen¹⁴ vleesch (,) zepe (,) blomme *ende* blausdel, soffraen *etcetera* tot behouve *vande* ghepestifereerde *Inde* hutten 30-19-6

45 vo Betaelt RODOLPH VANDER LEEUWE over de leverynghe van een halfve tonne cleen bier *ande* zelve 0-36-0

Betaelt m' JAN DONNAES over t'Derde part *vande* leverynghe van **medicamenten** ghedaen *ande* aarme ghepestifereerde *Inde* hutten *ende* elders bij billiette *specificatief* totten 1^{en} X^{bris} 1645 86-0-0

5 (uit)reeuwen: ten einde reeuwen, aan een dood lichaam de zorgen geven die 't vereischt tot dat het begraven is (DB), “afleggen”

6 Recouvrer : Fr., terugkrijgen, invorderen, incasseren

7 Propriétaire, Fr. : eigenaar

8 Zie het tweede deel van dit artikel

9 Raziere: oude inhoudsmaat voor droge waren (vb. granen)

10 Curer: Fr.: schoonmaken

11 Volgens de statuten van de “stede ende jurisdictie van Poperynghe” mochten enkel beëdigde “bierwerkers “ tonnen en vaten “vut” de brouwerijen naar de verbruikers brengen. We vinden dus de naam Guill. Lucas terug bij de vernieuwing van de wet van 29/04/1647 (Subalterne Wetten, SAP 436, 112 vo)

12 Zooger: zoogkalf, melkkalf, Fr. veau de lait (DB)

13 Weere: in het Glossarium van Stallaert vond ik de samenstelling “weerschaep”; mogen we daaruit afleiden dat het hier om schapenvlees gaat?

14 Beugevleesch: rundvleesch, koevleesch, ossevleesch (DB)

Betaelt De *Weduwe* NOEL VERMEERSCH over de leverynghe van alderhande wynckelwaere by Billiette alsvooren *ande* voorseide ghepestifireerde (,) te weten t'stads Derde part 44-6-0

Aen CHRISTIAEN KLYNCKEMAILLIE over Diverssche Debvoiren by hem ghedaen aen aerne ghepestifireerde *ende* t'begraven van Doode lichaemen *Inde* voorleden trouble 24-0-0

46 ro Betaelt D'huusvrauwe van JACOB CHRISTIAEN de somme van 10 £ p over **tzuveren van thuus** JAQUEMYNE HAUWEN bewoont Jeghentwoordelick by GHILIEN HECKET *ende* te vooren by JAN KERSSEBILCK D'jonghe (,) welck huus gheInfecteert was vande contagieuze zieckte zulcx Dat De zelve somme op t'voorseeide Jaquemyncken zal moeten gherecouvreert zijn ofte opde heure vande zelve huuze. Dus hier niet min 10-0-0

An HENRIJ REANT over de leverynghe van gleij (,) banderoeden¹⁵ *ende* wissen tot maecken van stroyen matten omme te bevryden¹⁶ tachter hoff van MAGRITE BAILLIUS gheInfecteert vande Contagieuze zieckte neffens de poorte vande P.P. Recollecten (,) begrepen thandtwerck 9-13-0

Aen MAILLIAERT VOET over t'begraven van CAERLE DE MAN *ende* zyn kyndt **ghestorfen vande contagieuze zieckte** (,) begrepen leverynghe van melck 0-40-0

46 vo Betaelt JACQUES MAZEMAN over t'derde vande leverynghe van vleesch *ande* aerne ghepestifireerde *ende* andere 40-14-0

Aen CLAYS MERLEEVEDE over t'derde vande leverynghe van diverssche leeftochten *ande* aerne ghepestifireerden *Inde* hutten 9-0-0

Betaelt JACOB LOOTEN over t'derde van diverssche eetwaeren ghelevert tot onderhoudt van t'gheInfecteert huusghesin van CAERLE DE MAN 12-8-0

Aen JAN DU PONDT pittemaecker van Ste Bertins over t'maecken van 5 pitten tot t'begraven van 5 soldaeten ghestorfen In t'gasthuus 4-0-0

Betaelt *ande Weduwe* ADRIAEN SANSEN over de leverynghe van **cruyt ende loot omme de honden ende ander beesten Doodt te schieten wesende Inde gheInfecteerde huuzen** 0-59-0

47 ro Betaelt ANDRIES FERADT over de leverynghe van mouluwe¹⁷ *ande* aerne ghepestifireerde *persoonen* *Inde* hutten *ende* elders 16-17-0

Betaelt FRANCHOIS DE SCHOTTER over de leverynghe van een hemde an LIEVEN PLAETEVOET wesende *Inde* contagieuze zieckte *Inde* hutten 3-0-0

Betaelt m' FRANCHOIS VAN DOORNE over t'derde part van visiten *ende* leverynghe van medicamenten *ande* aerne ghepestifireerde *Inde* hutten *ende* elders (..) totten achsten ougst 1646 103-14-0

15 Banderoede: bantroede, bintroede: buigbare roede, dienende inzonderheit om de stroodaken te verbinden

16 Bevreden: een erf of grond afsluiten, afperken, omheinen

17 Moluwe: kabeljauw

Aen LIEVEN PLAETEVOET over t'begraven van JAQUEMYNKEN Weduwe van PIETER TASSEEL gestorfvē vande contagieuze zieckte ende ander zynne Debvoiren (..)

3 – 8 – 0

Aen WILLEM VAN DAMME over de leverynghe van 25^{tich} bondelen fasseel houdt Inde hutten voor de ghepestifireerde persoonen

8 – 0 – 0

47 vo Betaelt P^{LE} BULTEEL over t'doodt schieten van 18 honden ende ander zynne Debvoiren ghedaen tot preservatie vande¹⁸ contagieuze zieckte

11 – 16 – 0

Aen PHILIPPE FAUFARCQUE (,) PIETER DE CLERCQ ende FRANCHOIS BLYECK s'heeren Dienaeren over Diverssche hemliedē Debvoiren ghedaen In t'faict vande contagieuze zieckte (..)

5 – 4 – 0

Aen D'Eerweerde moeder ende Religieuzen vanden gasthuuze over verscheyden visiten bij hemlieden ghedaen Ande Aerme ziecke persoonen binnen Deser stede ende Jurisdictie tot ende metten 1^{en} Junij 1646 (buyten ghelaeten De visiten ghedaen an solvente persoonen) ghestorfvē vande Infecterende zieckten metsghaeters andere Debvoiren (..)

72 – 12 – 0

Aen zuster TANNEKEN VAN NIEUKERCKE over De leverynghe van medicamenten ende andere noodtsaeckelickheden ande Aerme ghepestifireerde ghedaen (,) begrepen Diverssche extraordinaire visiten totten 9^{en} ougst 1646 (..)

71 – 0 – 0

48 ro Betaelt JAN LAMIJ over Den coop van menighvuldighe noodtsaeckelickheden t'zydert X^b laetst ten behouue vande aerme ghepestifireerde persoonen Inde hutten ende over zyn Dienst In t'beschicken Der zelve Den voornoemden tyt ghedeurende (,) metsghaeters andere zyne Debvoiren blijkende par elf billietten

107 – 0 – 0

Aen JAN DE CEULENAERE over Diverssche zynne Debvoiren In t'faict vande sieckte ghedaen t'zij omme te Doen begraven De Doode lichaemen als anderssins ende t'uutleeden van Diverssche vremde bedelaers

4 – 0 – 0

Aen NICOLAYS DE VOS over De leverynghe van Drie quartjens cleen bier ten behouue vande ghepestifireerde Inde hutten

3 – 0 – 0

Betaelt Sire MATTHEUS DESLIONS (,) priester Religieus vande Abdije van Sinte Bertins ende ontfanghere vande goedynghen Der zelve (,) over de leverynghe van wijn ande Aerme ghepestifireerde

5 – 5 – 0

48 vo Aen WILLEM DE HOVERDER Doude over Diverssche Diensten ghedaen ande Aerme persoonen wesende Inde Contagieuze zieckte Inde hutten Den tyt van 15 Daeghen gheexpireert Den achsten octobris 1646

15 – 0 – 0

Aen PIETER HEREMAN ende zyn confreren over acht halfve tonnen biers ghedreghen t'hebben Inde hutten tot behouue vande Aerme ghepestifireerde

2 – 8 – 0

Aen CLAYS DE VOS over De leverynghe van een halfve tonne cleen bier Inde hutten

0 – 40 – 0

18 Tot preservatie van: als bescherming(smaatregel) tegen

Betaelt JAQUES STEVEN D'oude over de leverynghe van wijn (,) kerssen¹⁹ ende anderssins
ten behoue vande ghepestifireerden Inde hutten totten 8^{en} 8^b 1646 37 – 5 – 0

49 ro Betaelt ANDRIES MASSELIS filius MAILLAERT over De leverynghe van wynckelwaere
ande aerme ghepestifireerde totten 4^{en} 9^b 1646 over t 3^e part 17 – 16 – 0

Betaelt MAHIEU VAN RENYNGHE over de leverynghe van bier ande ghepestifireerde
13 – 12 – 0

Aen PIETER DEL MARRE over de leverynghe van een mande koutse tot behoue vande
ghepestifireerde 0 – 52 – 0

Aen CORNELIS CAPPELLE over de leverynghe van houdt ghedeurende s'wets
vergaederynghe t'zynder huuze ter cause vande Infectie Inde proostie²⁰ (..)

51 vo

BETAELYNGHE van Refectien (,) wercken ghedaen aende noodtsaeckeleicke edificien Deser
stede (,) reparatie vande Calchiede ende anderssins

54 ro Betaelt an JAQUES LE ROIJ over Diverssche handtwerck benefens zynen zoone ghedaen
inde Edifitien vander stede zoo ande overdragen (,) speijen (,) pijpen (,) Baillien als andere
met leverynghe van Diverssche houtten inde zelve vervrocht ende verscheyden scherfvaten
tot begraven van Aerme personen (..) van date 28^{en} Julij 1646 205 – 2 – 0

56 ro

BETALIJNGHE van houdenisse van soldaeten (,) Logementen Der zelve (,) theire ende anderssins
ten dien opziene ghedaen

62 vo Aen PIETER CALLEWAERT over de leverynghe van een half muddeken ghebrandewijn
tot behoue van soldaeten ende een citroen om thuisghesin van GILLES VAN CALLIS
wesende gheInfecteert 0 – 9 – 0

Statuut ende ordonnantie politicque ghemaect
byden heere (,) Wett ende Raeden
ghedeurende de contagieuse sieckte ende daernaer
den xvj^{en} november 1636

Inden eersten dat alle huusen die de voornoemde Heeren sullen bevolen hebben ghesloten te syne
ter oorsaecke ofte suspicie²¹ vande selve sieckte (,) zullen ghebarreert worden med een witte baere
vande breedte van twee maetedyumen ende vier voeten lanck sonder die te moghen weyren²² sonder
consent²³ vande Wet

19 Kaarsen, voor de verlichting

20 De Proostdij was de residentie van de Proost (vertegenwoordiger van de Abt van de St-Bertijnsabdij van St-Omaars,
wereldlijk heer van Poperinge), gelegen aan het Vroonhof.

21 Suspicie: Fr. suspicion: verdenking --> suspect: verdacht

22 We(i)ren: wegnemen, verwijderen

23 Consent: Fr. consentement: instemming, toelating

Dat gheene personen wesende inde voorseyde huusen gheïnfecteert ofte als suspect *verboden* en sullen moghen vut gaen tensy ter gheprefigierde²⁴ ure hier onder ende hebben een wit persken vande langhde van vier voeten²⁵ inder voughen²⁶ datmen t'selve merckelick sien can

Dat de gheïnfecteerde ofte commende vande gheïnfecteerde plaetsen niet en sullen moghen *vertrecken* in andere huusen binnen de stede sonder consent vande Wet ende dat de selve gheïnfecteerde van een huus niet en sullen moghen eten ofte converseren ende dryncken med gheïnfecteerde van andere huusen

De gheïnfecteerde die gheen middel en hebben omme hemlieden binnen hunne huusen t'onderhouden sullen gaen naer de hutten ende gheduerlick daer blyfven tot dat zy ghesuvert werden ende consent sullen *vercreghen* hebben omme naer huus te keeren ende hemlieden inde selve hutten draeghen in alle stillicheydt

Soo ooc de *gonne* wonende buuten baille²⁷ in smette synde niet en sullen moghen commen binnen baillen ende t'port deser stede

De onbesmette en sullen niet hanteren met gheïnfecteerde in wat maniere dat het zy nocte in huerlieder huus admitteren gheïnfecteerde

De gheïnfecteerde en sullen niet moghen gaen buuten huerlieder huusen niet meer ter marckt dan aen plaetsen omme te coopen huerlieder noodsaeckelicheden die sy sullen doen coopen by huerlieder ghebuers ofte andere van s'Wets weghe daertoe te stellen vele min sullen sy gaen wandelen achter straete²⁸ maer sullen moghen gaen wandelen buuten baillen vande stede daer zy naest gheseten syn (behalvens op de marckt-daeghen) sonder te gaen door stede naer andere baillen ende dat alleenelick vanden een ure naer noene totten son-onderghancx exclus sonder dat zy buuten de stede in ofte ontrent eenigh heerberghen ofte andere huusen sullen moghen eten ofte dryncken

De *gonne* hebbende huerlieder huus gheïnfecteert en sullen gheen vuylicheden buuten huuse moghen brynghen ofte smyten opde straete maer de selve verbranden ofte delfven binnen huerlieder ghehelde²⁹

Dat niemant en ontfanghe eenighe cleederen ofte huus-catheylen hoedaenich die moghen syn commende vande gheïnfecteerde ofte *verboden* huusen ende plaetsen soo ooc niemant nietmeer vutter handt dan in openbaere venditien vercoopen sal eenighe cleederen ofte meublen alsvooren dan een Jaer naer t'afslaen vande baere ten waere dat zy daer te vooren ghecreghen hadde consent vande Wet

Datmen niet en sal beghinnen de besmette huusen te cuusschen ende reynighen dan naer de vierde weke, ende alleenelick moghen roken by nachte van s'avondts ten thien uren tot s'morghens ten vier uren danof d'advertentie doende ande ghebueren ende ghecreghen hebbende prealable consent vande Bailliu ofte Wet de welcke ooc daertoe sullen moghen employeren zulcke personen als zy bevinden sullen bequaeme ende

24 Prefigieren: vooraf vastleggen, bepalen (St)

25 Een wit persken vande langhde van 4 voeten: een wite stok van 4 voet lang

26 Inder voughen dat: zodanig dat

27 Buuten baillen: buiten de woonkern van de stad, die met (tol)slagbomen werd afgesloten

28 Achter straete: langs de straten

29 Heurlieder gehelde: hun eigen terrein: Stallaert citeert uit de Ceure van de stad Iperen: Wie in zyn erfve ofte ghehelde delven, ...

Dat niemant hem en onder ? med besmette te cuereren nochte de besmette huusen te suveren sonder consent alsvooren

David Teniers de Jonge: Landschap met dienstmeid aan de waterput (detail), Leningrad, Hermitage, inv n° 628

Soo oock niemant hem vervoorderen sal te visiteren de siecken ofte doode lichaemen dan de *gonne* die daertoe byde Wet gheauthorizeert syn ende dat niemant vande inwonders deser stede en sal moghen binnen noch buuten gaen reeuwen sonder consent alsvooren

Alle welcke poincten ende artickelen elck sonderlynghe ghelast werdt t'observeren op banijssment³⁰ (,) gheeselynghe ofte anderssints ter discretie vande Juge

Item dat niemant eenighe honden sal laeten lopen achter straete opde boete van drye ponden *parisis* van elcke beeste

Item dat niemant en sal houden eenighe verckens ofte conynen binnen t'port opde boete van ghelycke drye ponden *parisis* ende verbuerte vande selve conynen ende *gonne* eenighe hebbende, sullen de selve quyd maecken te weten de conynen binnen acht daeghen ende verckens binnen veerthien daeghen naer de publicatie deser te bedeelen als naer volgt

Dat de zout-visch ende haryngh vercoopers binnen deser stede gheen water daerInne denselven visch ghewasschen ofte gheweect is, en sullen smyten ofte laeten lopen up straete maer zullen het selve smyten op hunnen meesschynck³¹ achter hun huus ofte anders delfven in hun gheweet³² op ghelycke boete van drye ponden *parisis*

Datmen gheen messhopen binnen t'port ofte baillen opde straete ofte dammen³³ maecken sal, maer t'mesch voeren ende legghen buuten de baillen op peyne van verbuerte vant'selve mersch

30 Bannissement: verbanning

31 Messing: hoop gedrekt legerstroo dat in eenen daertoe bestemden put of kuil bij de stallen ligt te rotten (DB): mesthoop

32 Geweet: weideland (St)

33 Dam: verhoogd voetpad voor de huizen langs eene straat, Fr. trottoir (DB)

Ende inghevalle dat yemandt vutvoerde ofte vut stake eenich mersch sal, t'selve dadelick vande straete weyren emmers binnen sonneschyn opde verbuerte alsvooren

Datmen gheen trypaille³⁴ ofte penserye en smyte opde straete upde boete van twaelf ponden parisis

Alst ghebuert dat eenighe siecke personen ooc niet gheinfecteert zynde worden gheadministreert met de berechte vande H kercke³⁵, de vrienden daarmede gaende ofte ghebueren ende andere sullen blyfven opde straete sonder int'huus te gaen opde boete alsvooren

Ordonnerende voorts dat de gonne overleden vande contagie sullen begraven worden naer t'verlaeten vanden vigneroene³⁶

Item dat als de huerders van eenighe huusen ofte deel van dien sullen vallen in d'infectie ende gheen middel en hebben omme t'selve te doen suveren, den huerder, proprietaris ofte usufructuaris sal ghehouden zyn t'selve te doen t'zynen coste Alles daer gheen particuliere boete ghespecifiert en is ter arbitrage boete ende discretie vander Weth te bedeele de selve in drye deelen, d'eene derde den Heere, d'ander ten proffycyte vande aermen deser stede ende het derde ten proffycyte vanden anbrenghe

In het wapenschild van Amsterdam staan drie Andreaskruisjes. Ze symboliseren evenveel plagen die de stad door de eeuwen heen menigmaal geteisterd hebben: stadsbrand, overstromingen en pest.

Ook Poperinge heeft zijn deel gehad van die plagen. Over de brandbestrijding heb ik het al gehad³⁷

Hoe onze voorouders reageerden als een besmettelijke ziekte de streek terroriseerde, leren we uit de notities van de stads-klerk: maatregelen die stipt de voorschriften volgden, die vastgelegd waren in een publieke ordonnantie, een crisisplan dat stoelde op ervaring uit vorige epidemieën.

- Er werd een schut-kring gecreëerd: wie besmet was, werd geïsoleerd van de gezonde mensen: hetzij in hun eigen woning, die duidelijk als gevaar-zone gemarkeerd was, hetzij “geconcentreerd” in quarantaine-barakken. Er werd voedsel en drank verstrekt, en ook geneesmiddelen, maar met zo weinig mogelijk fysisch contact.
- Er werden rigoureuze maatregelen genomen om de uitbreiding van de besmetting in te dijken. Huizen waar de ziekte gewoed had met fatale gevolgen, werden platgebrand, en straathonden die zo'n woning als “kraakpand” gebruikten, werden afgeschoten. Ook varkens en konijnen waren verdacht als verspreiders van ziektekiemen. Idem dito voor vreemde bedelaars, luizen-bollen, die zonder pardon “uitgeprocedeerd” werden.
- Uit sommige maatregelen blijkt een zeker besef van het belang van hygiëne: vuilnis allerhande dient geweerd.

34 Trypaille: tripe: het ingewand, d.i. de maag en de darmen van eene slachtbeest

35 Geadministreert met de berechte van de H Kerke: het sacrament der stervenden ontvangen, het H. Oliesel toegediend krijgen

36 Vigneroen, wingers: 1/ Avondklok, klok in het belfort die de avond of de nacht inluidde, aankondigde (Stallaert vermeldt onze stad zelfs twee keer: “zijn debvoiren van tlyuden de werckclocke vigneroene ende wetschelle, Poperinge 1637” en “clocke, winderon en wetschelle, Poperinge 1553”. 2/ Politieuer door de schepenen vastgesteld voor het sluiten van de herbergen en tapperijen, het verplichte dragen van straatlicht, het doven van het haardvuur

37 “Dat den rooyen haene niet en craye. Brandbestrijding en -preventie te Poperinge in het verleden. Croonestucken XXXII, 2005”

Anon. ca 1578: De pest in de St-Jacobsparochie in Leuven (detail), Leuven, M Collecties, inv. n° S/378/0

©vpa-2015

Gegeseld en gebrandmerkt

Henri Vandenberghe

SAP 126 - 1637

Voor we aan het grote werk beginnen om de authentieke bronnen rond de oude markt nader te bekijken, willen op de rand even stilstaan bij de grote houten paal die werd bovengehaald bij de recente opgravingen. We willen de oningelichte lezer ervoor waarschuwen. Het gaat hier bijna zeker niet over *het pillorijn*. Deze veronderstelling wordt tegengesproken door de kaart van Deventer. Het pillorijn lag zoals je hierop kunt vaststellen op de grote markt.

Pillorijn

Een *pellarijn* ('pillorijn, pellioren') is een kaak of schandpaal. In J. DE DAMHOUDERE, *Practycke ende handbouck in criminele zaeken*, cap. 124, p. 224: lezen we: *Naer de costume van eenighe plaetsen, ende emmers te Gendt, te Brugge, Ippre ende int Vrye zy punieren de valsschaerts metten pellioren, ende met sluetelen int aensichte, ende met banne*. Het woord wordt in verschillende schrijfwijzen genoteerd. En staat in het Middelnederlands Woordenboek onder *PELLORIJN* (*pellerijn, pillorijn*), znw. o. *Van ofra. pelliore, pilori, ook -in; fra. pilori, eng. Pillory; mlat. pillorium, pelliorem, pilloricum, pelliorem en andere vormen bij Duc. 6, 324; ook pellerinum*.

De oorsprong van dit woord staat niet vast. Is het een afleiding van *specularium* of *spilorum*? De eigenlijke betekenis zou dan kunnen zijn: *kijkgat*, opening tussen twee balken, waardoor de misdadiger het hoofd steken moest. Door bijgedachte aan Lat. *pila*, fra. *pilier* is het woord, indien deze verklaring juist is, van gedaante veranderd.

De schandpaal - *pillorijn* genoemd - is vermeld einde 16e eeuw in Poperinge. In de fiches van oud-stadsarchivaris FIERS vinden we een verwijzing naar de *grepte* waar de schandpaal bij stond¹.

De kaakstraf

De kaakstraf werd veelal als supplementaire straf uitgesproken, maar kon ook opgelegd worden als hoofdstraf voor een aantal kleine delicten. Er zouden een viertal categorieën van delicten zijn die men in hoofdzaak met *schavottering* of kaakstraf bestraftte.

¹ S.A.P. 213A, 37 Allard FACON en Marie MARECHAL moeten aan de schandpaal en worden verbannen 19 09 1595.

Een eerste delict was *valsheid* en *bedrog*. Mayken van Brugge werd bijvoorbeeld op het schavot geplaatst omdat ze in de griffie van het Antwerpse stadhuis zekere *valsche coyre gepractizeert ende in een vanden registeren der selver greffien gebonden ende gelyeert hadde*².

De beul liet de valse keuren ostentatief verbranden en ontving hiervoor vier schellingen en zes duiten groot.

Beledigingen aan het adres van God, gezagsdragers of medemens konden eveneens met de kaak bestraft worden. Natuurlijk dekte deze term een brede lading: zo viel vloeken onder de rubriek beledigingen. Ook meened of het verspreiden van leugens werd met de kaakstraf bedacht.

We weten niet of onze delinquenten in de verwijzing hierboven tot die categorie behoorden, maar in de handboeken vinden we als tweede reeks de meest notoire publiekstrekkingen de *zedemisdrijven* zoals *prostituees, koppelaars, zedenschenders en bigamisten*. *L'histoire se répète*.

Het misdrijf was niet enkel tegenover de eigen partner maar ook tegenover de andere (mogelijke) vrouw of man. *Bigamie* en *concubinaat* werd in onze gewesten door kerk en staat tot het einde van het ancien régime streng afgekeurd, doch het was vooral het kerkelijke gezag dat uitgesproken maatregelen nam. De bigamist, *dubbelhuwer* of *tweewijver* pleegde met zijn schandelijke daad naast meened en versterking van de openbare orde ook een inbreuk op het sacrament van het huwelijk.

Merkwaardig detail³: de mannelijke bigamisten kregen dan ook een typische spiegelstraf voorgeschoteld: zij werden meestal met spinrokken tentoongesteld. Ze hadden namelijk *onhuesschelijk gewandelt, gebedelt ende met malcanderen oneerlick geleefd*. Bovenop de schandstraf werden beide zondaars uit de stad verbannen⁴.

Een vrouwelijke bigamist werd behangen met mansbroeken en zo aan het publiek getoond.

De kaak werd tevens gereserveerd voor schavuiten *die kleine diefstallen* pleegden. We veronderstellen dat het dan enkel ging om de straf publiek uit te voeren en niet om tentoongesteld te worden. Hier kunnen we veronderstellen dat de beste plaats in Poperinge de oude markt was, de huidige Grote Markt. De straf voor een kleine diefstal bv. was een stevige afranseling met de roede of zweep. We zien verder dat geseling nog gebruikelijk was bv. in Bethune, Rijsel, Zoals op het kruis (de paal) van Christus de reden voor de terechtstelling I.N.R.I. (Jesus Nazarenus Rex Judeorum) te zien was, was op de schandpaal vermeld waarom ze terecht stonden. Deze notitie was vaak rechterlijk vastgelegd in het vonnis. Een kerkdiefstal kreeg dan als bijstelling *sacrilega* (heiligschennis). De aanduiding gaf de juridische bepaling van het misdrijf. Een offerblok stelen bv.

² A.R.A. Rekenkamers, nr. 12905 fol. 429r-v°, 25 dec. 1542 - 25 dec. 1543

³ Vermeld in de vondsten in het Rijksarchief van Antwerpen. De mannen werden aan de kaak gesteld met het spinrok. Het typisch instrument van de vrouw waarmee ze wol spon. Een stok met een prop wol van waaraf de draad werd gesponnen. Het is ook het wapen van de Walkuren (Germaanse Mythologie). Het werd als wapen aanzien. De vrouwen hadden in dat opzicht de mannen klein gekregen. In Antwerpen werd op deze manier Eugrardt Ferrigard samen met Jacobmyne Goelewyle publiekelijk geschavotteerd. A.R.A. Rekenkamers, nr. 12906 fol. 104r°, 25 dec. 1548 - 25 dec. 1550: *Item noch denselven betaelt van twee spinrocken ende een cussen daer mede Eugrardt Ferigaert als getrouwt hebbende twee huysvrouwen ende Jacomyne Goelewille als huer groot van kinde te gaen uuytgevene gescavotteert zijn geweest, II s groten*

⁴ We zullen ook verder zien hoe in het proces uit 1637 dat we vinden in ons stadsarchief, hierin de kerkelijke connectie opvallend aanwezig is. Veel van de notities van de ondervragingen zijn getekend met een kruisje en de examinandi worden gevraagd of ze hun Pasen hielden.

zal heiligschennis genoemd worden. Een slippertje is ontucht. We mogen ons niet voorstellen dat daar een krantenartikel bij hoorde.

Bij deze uitvoering van de straf hoorde vaak een *stichtende* vernedering, zoals het in veel processen in Poperinge te lezen is. De gestrafte moest in zijn hemd, vaak blootsvoets, met een kaars in de hand naar de Sint Janskerk (meest voorkomend geval) en daar *Godt ende justitie* om vergiffenis vragen voor hij naar de schandpaal ging.

Ook allerlei vormen van *kansspelen* werden sinds oudsher verboden door het stadsbestuur. Wie zich toch liet verleiden tot het spel, stond gegarandeerd een sanctie te wachten. Naargelang de concrete situatie werd de overtreder hardhandig of juist zacht aangepakt. Een eerste waarschuwing bestond gewoonlijk uit de expositie aan de schandpaal. We vragen ons af of de dobbelstenen gevonden in de opgravingen op de markt in Poperinge legale fun waren.

Niet enkel de (illegale) dobbelspeler of bordspeler werd gesanctioneerd, ook wie in hun gezelschap vertoefde of met hen at, onderging een gelijke *infame* straf.

Bedelen was ook enkel toegestaan aan de *terminarissen*. De volgelingen van Antonius, abt, vereerd in Sint Jan ter Biezen, Reningelst, Sint Juliaan en Oostvleteren, de paters van de Catsberg behoorden tot typische bedelorden, die van de paus wel toelating hadden. Later zullen de Recoletten in Poperinge een discussie aangaan met pater-ordes uit de streek om hier hun bedelterritorium te mogen *afpalen* (*terminus* -> *terminarissen*.)

We weten dat bedelen verboden werd. De bedelarij viel onder de *onnutscepe*. Dit begrip is zeer ruim en valt moeilijk te definiëren. De *onnutscepe* viel samen met gedrag dat schadelijk was en in die zin vast onnuttig voor de stad en de bewoners. Ook onzedig, oneerlijk en losbandig gedrag was een handelswijze waardoor de belangen van de stad of de inwoners gevaar konden lopen. Het begrip wees op een vervaarlijke en verderfelijke invloed op de gemeenschap, vooral wat de goede zeden betrof, uitgeoefend door lieden die niet op een normale en eerlijke manier aan de kost konden komen. Vandaar de telkens voorkomende vraag hoe de ondervraagde aan zijn brood geraakte.

Samenvattend is niet duidelijk wat precies het misdrijf moest zijn aler men aan de schandpaal stond. De finaliteit is duidelijk: afschrikking. Het te pronk stellen had meestal plaats op een ogenblik dat zich veel mensen op straat bevonden, doorgaans op een drukke marktdag in de loop van de voormiddag. Stond de schandpaal van Poperinge daarom in de buurt van de halle? Stond ze wel daar?

Het Poperings Pillorijn

We willen helemaal niet beweren dat we hier zeker van zijn. We weten dat in een artikel van grootvader Adriaen de schandpaal wordt gerapporteerd. De gegevens werden naar aanleiding van het herplaatsen van de schandpaal (Switch Road) terug bovengehaald. De paal zou in de Casselstraat hebben gestaan⁵. We brengen hier een alternatief aan zonder te bewijzen dat deze mening de enige is. Was die schandpaal in hout of was ze in harder materiaal? Die van Watou is ook niet van hout. We menen dat die van Watou uit het einde van het Ancien Regime stamt. In elk geval weer stof tot studie. Omdat het de rechtsmacht van de stad symboliseerde, stond de kaak doorgaans op een zeer centrale plaats in de stad of het dorp. Enkele andere bronnen proberen te verdedigen dat ook de grens in aanmerking kwam. Deze stelling is wellicht gekleurd vanuit een ander bestraffingsmiddel: de galg⁶.

⁵ Cf. krant *De Toekomst* dertiger jaren, waar men de schandpaal zou hebben weggehaald begin twintigste eeuw van de Keer van de Ommegang, smisse Decrock.. E. H. J. Opdedrinck en enkele mondelinge getuigenissen zouden het parcours van een stenen paal zonder duidelijke sporen getraceerd hebben van op de opslagplaats aan het stadhuis tot aan een hoeve waar de brokstukken en een eerder groter rond stuk terechtkwamen.

⁶ We kunnen hier denken aan de Galgebossen.

©vpa-2015

Foto: Henri Vandenberghe

locatie Binnenkouter-Switch Road

Modaliteiten

De tijdsduur van de straf varieerde sterk, gaande van minder dan een uur tot meerdere uren, ja zelfs dagen. Die grote variabiliteit hing natuurlijk af van de beslissing van de stadsmagistraat die de vonnissen velde en de beul die voor de uitvoering zorgde. Soms werd de expositie over enkele dagen gespreid om zo een maximaal rendement te halen. Volgens de gegevens uit het Antwerps Rijksarchief werd de gestrafte met een ijzeren halsband of ring en met kettingen vastgeklonken en vervolgens overgelaten aan de spot van het volk dat hem met vuil, rotte eieren, modder, appels en dergelijke mocht bekogelen.

Als attributen benodigd waren om het gebeuren visueel aanschouwelijker te maken, dan zorgde de scherprechter hiervoor. De beul kreeg gewoonlijk twee schellingen uitbetaald.

De kaak van Antwerpen was vermoedelijk een toren- of lantaarnkaak, daar hij in hout opgetrokken was (reeds begin 14e eeuw). Vaste uitdrukkingen in de gerechtsbronnen zoals *opte kake gestelt* veronderstellen een podium. Op een andere plaats in de Antwerpse archieven lezen we dat vooral dieven *aent pelderijn genageld werden*. Dit *nagelen* impliceert dat de schandpaal uit hout bestond, althans in de eerste eeuwen van de vermelding. We zijn geneigd enkel aan een paal te denken.

De literatuur laat vermoeden dat er zeker ook een tuig bestond dat *een aantal belangrijke reparaties* kon nodig hebben. *Aan meester Godevaert van Espeynde betaalde hij voor het grove werk en het metsen van de voet zesendertig schellingen en acht duiten groten. Pieter de Bloc leverde 396 pond lood tegen een prijs van 38 livres de soudure à 3 ½ gros pen. En dezelfde leverancier ontving voor six crampons de fer, employés au dit pillory, pesant 9 livres, chaucune livre pour 1 gros. Ten slotte betaalde de ontvanger een schrijnwerker, meester Geeraard, pour le bois et ouvrage par lui fait et délivré pour le chayere du dit pillory*⁷. Dit zal allicht meer in de grote steden voorgekomen zijn. Is daaruit het schavot ontstaan?

Of het pillorijn in Poperinge bekend is, zouden we moeten kunnen verifiëren in het boek van P. DEWIN, *Inventaris van de feodale schandpalen op Belgisch grondgebied*.

Brandmerken

Verbannen personen werden vaak gebrandmerkt. Dit kon een teken zijn op de wang. Het kon ook een stuk uit het oor zijn dat weggesneden werd. Het hoefde dus niet altijd om een brandmerk te gaan.

De oorspronkelijke bestraffing (ofwel brandijzer-behandeling ofwel inkeping in het oor) werd door de beul uitgevoerd. Dan smeerde de beul vaak buskruit in de wonde. Dit liet duidelijke sporen na. De tekens konden in een officieel boekje gedecodeerd worden. Iedere stad had zijn eigen symbool.

Het brandmerken werd vooral toegepast bij vervalsing, diefstal, landloperij en prostitutie. Onder invloed van het Ius Canonicum (vanaf medio 16e eeuw) werd het brandmerken in het gezicht bij wet verboden, evenals het afsnijden van de oren; het brandmerken bleef nog tot het begin van de 19e eeuw in gebruik, maar dan op schouder, bovenarm en rug.

⁷ F. PRIMIS, *Rechterlijk Antwerpen in de Middeleeuwen: de rechterlijke instellingen*, p. 173 (1409)

Casus

We duiken in de boeken te Poperinge en vinden er een proces waar de archivaris indertijd *belangrijk* op schreef. Drie figuren komen ten tonele en worden grondig ondervraagd. Ze werden inderdaad verschillende keren geïnterviewd en in andere steden aan de schandpaal gebracht. In Poperinge hebben ze blijkbaar hun strafbaar gedrag bestendigd. Er is onder andere hout gestolen en vermoedelijk opgebrand in de herberg bij PYCK waar de *cowboys* logeerden. We hebben dus niet alleen Robert DAMIENS⁸ om het palmares van de veroordeelden te illustreren.

Pierre BONNEAU

Pierre BONNEAU, 22 jaar, filius Eloy van de prochie van Herly⁹ bij Fournes tussen Rijssel ende Bethune. Gehuwd met Peronne PLONE. Hij is naar zijn zeggen *Messenier taillant*, marktkramer en kleermaker.

BONNEAU beantwoordt als enige de vraag van waar dat brandhout vandaan kwam. *Apporté par l'hoste*, geleverd door de gastheer. Hij is eens weggegaan van de herberg om de vrouw van Jan PETYT te ontwijken, althans zo denken we de zin te moeten vertalen. *Sorty pour échaper la femme de Jan PETYT*. Blijkbaar moet hij een andere keer ook weg geweest zijn en daar heeft hij een plausibel alibi (?) voor. Hij was naar de paters recoletten, *Mardy aux recollectes*.

Als hij – voor die tijd toch – katholiek was moet hij ook de zondagsplicht hebben vervuld. Inderdaad, 's zondags was hij ook op straat om naar de mis te gaan. Maar misschien had hij al iets gehoord over de ondervragingstechniek, want *Dimanche n'avoir ouïe la Messe le pbt avoit pas dite la messe .. sortoit... sans ouïe Messe*. M.a.w. hij is naar de mis geweest, maar er was op dat uur geen dienst. Verder lees je wat hij door op die manier te antwoorden vermeed. Een verwittigd man is er twee waard.

Jan BEKAERT

(andere schrijfwijzen geven we ter gelegenheid van de vindplaats in de tekst).

Zijn ondervraging gebeurde op vrijdag 06/02/1637. Jan BEQUAERT, zv. Pieter en Cathelijne DUTRY, 20 jaar geleden vertrokken, geboren in Loker, op de weg naar Nieuwerkerke¹⁰. Het blijkt een zwerver te zijn, *sonder iewers fixe residentie*

Hij wordt inderdaad gevraagd: *Waer hij zijne residentie houdt ende waer hij is te biechte gheweest*. Hij antwoordt daarop. Vindt hij het normaal dat ze het vragen? Blijkbaar wel. Het blijkt dat hij bij de Carmelieten in Rijssel naar de biecht is geweest *en van dezelve carmelieten de communie* (Pasen) ontving.

Hij is *mersenier ofte craemenier*. We vermoeden dat we dat mogen vertalen als *leurder*, *marscramer*, die de markten doet..

Hij huwde Marguerite, dv. een korporaal WAEREIN¹¹. Was dat om indruk te maken of was dat werkelijk zo? We kunnen inderdaad dat soldatenvolkje van die periode niet vergelijken met - de naar buiten toe - gedisciplineerde troepen van nu (sic).

⁸ Van die figuur is een artikel te lezen (downloaden) op de blog <http://blog.seniorennet.be/VPA>.

⁹ Herly: departement Pas-de-Calais.

¹⁰ Schrijfwijze van de akte.

¹¹ Niet zo goed leesbaar. Het blijkt ook dat zo'n totaal vreemde mensen op het eerste verhoor lichtjes anders begrepen worden. De precieze fonetische klank wordt gaandeweg duidelijker. Deze naam staat er echter slechts eenmaal.

Hij was bij Gaspard PYCK met Pierre BONNEAU, twee kinderen en Jan PUT (PUET schrijft de klerk in de marge, vrijwel zeker een DEPUYDT). Ze kwamen elkaar tegen in de grote herberg *streckende naar Douaye – Petyt LEYS*.

De gehele winter brachten ze door in Pieter DESPLANCKE's huis het *voorg. bouwsel dat de Magdalena* heette.

De andere Jan (KILLET) zou – volgens Jan BEKAERT - gekomen zijn van de markt van Comen Donderdag sliep hij neffens Kersener (?) *zonder consent van de meester* (geschrapd). Hij bedelde verder de gehele dag. Dan stapt hij binnen in een herberg tussen Woesten en de Gapaerd (?), via Ieper kwam hij terecht bij Gaspar PYCK waar hij geslapen heeft en opgepakt is.

En daarna is hij *niewers vutghegaen*. Hij is *stockstille ghebleven ten huise van dezenzelven PYCK*. Hij heeft er niets anders gedaan dan *drincken, toeback en bier ende theiren met vrouwe en kinderen*.

Of hij noyne en gheweest es in handen van de justitie? Wat ze konden vermoeden wellicht. Hij werd gevat omdat hij in Laventie¹², een bedde gehestolen had en is erom *ghegeheeselt en ghebrandmerckt*. De grootproost van Atrecht heeft hem daarna nog 14 slagengegeven. Hij heeft 12 jaar van de *gheeselijnghe gheleden*.

Zoals gebruikelijk voor landlopers wordt hij gepolst of hij op een rechtvaardige manier aan de kost komt? Hij voorkomt dat ze zouden denken dat hij geen vast inkomen zal hebben. Hij heeft plannen voor een serieuze (?) job. *Zijn craemwaere daarmede hij hem wierd ghenerende heeft hij verkocht in Ieper aan Nicolays BRAEM*. Hij moet dus ook zijn stock aan goederen tonen. En om geen enkele verdenking uit te sluiten noemt hij de persoon waaraan hij zijn goederen heeft verkocht met zijn adres: *tieghens de St Cathelyne kercke*¹³ *emmers de kercke soomen naer Rijsel gaedt*. En om alle twijfel uit te sluiten. Hij kreeg er *1 C lijnden daerafslaende 50 gulden* voor. Hij heeft de rest nog *tegoed als saem gheheven hebbende op Tuyndaghe*. En de klap op de vuurpijl, *voorder zeght dat hij te weghe was naer duckt omme hem aldaer op te doen schrijven als soldaet*. Hij denkt eraan. Hij kan dus achteraf nog van gedacht veranderen. Sluw!

Hij was nochtans hard aangesproken. *Nietieghenstaende ghy Jean BEQUART omme verscheijden uwe acten van diefverie bij sententie van schepenen van lande van Laleine op den 26 april 1626 ghegheeselt ghebrandtmerckt ende xxx jaeren ghebannen hebt gheweest ende daernaer gevallen in handen van grootprovoost van Atrecht.....* Een doorgewinterd landloper.

Verder in de loop van het proces stelt Jean BECAERT *up 6te article van voorgaende tichten* dat hij vroeger verschillende keren bij PYCK verbleef, *ten diversche stonden, tot xx mael min ofte meer ghelogiert thebben*. Hij kwam dan *gaende ofte commende van Berghen, Duunkercke, etc*. Meestal *de meerdere doende alleen*. Een keer was hij met Jan KILLET. Dat was *den 1sten december laetstleden toen kwamen ze tsamen van Merris*. Ze waren op weg met intentie van te gaene naar Duunkercke. Echter omwille van de legerbendes, *nemaer midts de contest van soldaten in stad zijn ze naer Kemmel omme aldaer messch te coopen*. Ze hebben dan *vernacht in voorseyde herberghe van Jaspar PYCK*. Hij kent KILLET vrij goed. Hij heeft trouwens *vier of vijf jaeren herrewaerts met hem ghefrequenteert op diversche marckten als Ieper, Rijssel, Merris ende andere plaetsen*.

¹² Laventie, departement Pas-de-Calais, Frankrijk.

¹³ Voorlopig zien we enkel Sint Catherina Zillebeke. Maar hij is niet van z'n eerste leugen gebarsten..

Jan KILLET

(andere schrijfwijzen geven we ter gelegenheid van de vindplaats in de tekst)

Bij KILLET komen we te weten dat hij deserteur was. *Ende daernaer uw vendel verlaten zonder consent ghedurende acht of neghen jaeren.* Dat was dus al een jaar of negen. Ze vragen hem letterlijk of hij met Pierre BOUCNEAU, *als complice* gestolen heeft. Het gaat in dit proces onder andere over *zes ofte zeven fasseelen*¹⁴, die stonden *neffens de scheure van zeker pachtgoedt*.

Hij logeerde ook bij Jaspar PYCKE en de vraag is of hij dat hout, daar waar hij gevat is, verbrand heeft, *daer ghelycke ghevangen zyt tzelfde houdt verbrandt hebt*.

Jan QUILLET, filius Jans, van Calonne-Ricouart¹⁵ in Artois¹⁶ krijgt bij het verhoor lezing van zijn palmares: *niet ieghenstaende ghy Jean QUILLET bij de sententie van de wet van Camblain ook ghegheeselt ende ghebrandmerckt zijt om uwe boose faicten ende acten van diversche omtrent xi jaeren met de ban van xx jaeren ende drie jaeren daernaer nogh ghegeeselt ende ghebannen zijt gheweest bij sententie van die van Bethune.*

Hij is de zoon van Jan en Nicole VIEREN, 24 jaar, gehuwd te Captem¹⁷ tussen Kortrijk en Roeselare, 6 jaar herrewaerts getrouwd met Margueriete GERARD, waarbij hij twee kinderen heeft. Hij was koopman van *meerserij*¹⁸ en zonder woonplaats. Hij had *nieuwers gheen fixe domicilie*. Hij was onder andere soldaat in Orchies onder Gascon en verliet het vendel zonder oorlof. In 1ste sententie¹⁹ Camblai/ijn (10 jaar geleden/20 jaar gebannen, hij was toen 13 jaar). Met een zekere Jacques had hij een mauwe gestolen en ze zijn voor tien jaar gebannen uit de baljuwschap van Bethune. Het ging om luttel *ghestolen gheldt*, en dan na 3 jaar nog eens geeseld en gebrandmerkt (Bethune)

Hij liep vanaf de 1ste sententie van *d'eene plaetse naer d'andere*.

Waer vindt hij Pierre en Jean? Hij kent zelf de achternaam niet van BONNEAU.. en heeft ze vrijdag ontmoet op de weg naar Waasten, nooit eerder had hij ze gesproken, nooit gezien en.. ze gingen toevallig naar Ieper, dus...

Jan heeft hij ontmoet op de markt te Rijsel. Hij had dus die ene voordien ook nog nooit gesproken. Met Lichtmis is hij naar de mis geweest en onmiddellijk teruggekeerd. Hij had *messe gehoord in O.L. Vr kercke*

Dan is hij gaan wonen onder de Casselrij van Rijsel.

Wat het hout betrof die laatste drie dagen. Een zekere Jeroen BUC bracht het hout en de zoon heeft het gespleten en zij hebben elk 3 schelle tering gedaan.

Hij is geen katje om zonder handschoenen aan te pakken en van hetzelfde allooi als zijn gezellen.

Ze zijn allen in hetzelfde bedje ziek. Na hun veroordelingen hebben ze *andere quaede faicten en acten van diefverie* op hun kerfstok. En onder voorwendsel leurdere te zijn, *op t pretext van te wesen craemers*, doen ze anders niets dan rondzwerven, *u lieden te begheven tot ledicheyd, deughnieterie ende landlooperie*. Ze hebben sedert de voornoemde sententie *eenen langen tijdt ghevagebondeert ende achter tlandt gheloopen van d'eene stede ende dorp naer d'andere zonder behoorlicke attetstatie ofte te connen renseigner*.

¹⁴ Fasseel, *Faisseau*; Fasseelhout, *Faisseau de bois*; Fasseelen, ontleent zijn naam aan de wijze waarop de knuppels tot bundels verenigd waren, staken-hout en takken ter dikte van staken

¹⁵ Calonne-Ricouart ligt zuidwesten van Bethune en van Rijsel.

¹⁶ Oude Franse provincie.

¹⁷ We hebben het vermoeden dat het om Kachtem gaat, een dorp in de Belgische provincie West-Vlaanderen en een deelgemeente van de stad Izegem. Kachtem ligt aan de Mandel en het kanaal Roeselare-Leie.

¹⁸ Allerlei artikelen die worden gebruikt door naaisters, enz. om te broderen, patchwork, ed.

¹⁹ Sententie: rechts-uitspraak, veroordeling, vonnis.

Ze hebben geen papieren om voor te leggen, tenzij het brandmerk. Ze kunnen niet bewijzen dat ze brood op tafel hebben. Deze levenswijze is zonder meer zonder nut. Het is de weg *waarmede ghylieden ende u lieden zelve ende u lieden huusvrouwen ende kinderen (midts ghy lieden zeght ghehuwet ende daervan voorzien te wesen, zijt ontdraghende m.a.w. je ontnemt je vrouw en kinderen de kans om goed gevoed en onderhouden te worden. In plaats van den cost winnende met eenighen eerlicken handen.* Erger nog. En dat zijn woorden die aantonen dat Jan KILLET eigenlijk niet goed bezig was met zijn verdediging. *Dat eirger is gyh Jan QUILLET hebt u vervoordert U te doen enrolleren als soldat ten dienste van zijne majesteijt binnen de stadt Orchies over Cap. PLASCON.* Je hebt U op de rol laten zetten bij het leger. Misschien kon dat voor Jan BEKAERT als vrijgezel er nog door, maar met vrouw en kinderen was dat niet de beste keuze... We kunnen niet onmiddellijk inschatten waarom de ondervrager het zo stelde.

Waarom deed hij geen handenarbeid, *ofte handwerck daer ghij lieden hebt nochtans sterke ende ghesonde leden. Jan KILLET zag er blijkbaar gezond uit.*

Jean KILLET wordt ook in het (oud) Frans ondervraagd. Wanneer hij aankwam bij PYCK, *demande quand este arrivé au logis de Gaspar PYCK.* Hij antwoordt dat hij om drie uur uit Ieper is vertrokken, *sorti a trois heures dudict Ypres samedy soir* met zijn vrouw. Hij stopte in Vlamertinge aan een herberg.

Vonnis

Wat ze gedaan hebben is *tegen de goede zeeden en de ghemeene ruste ende placcaeten van zijne Majesteyt ende soouveraine princen die sulckx niet en verstaen ghetolereert thebben ofte laeten ghepuniert tot beterijnghe vreeze ende exemple.*

Burghemeester ende schepenen van Poperijnghe ter maenijnghe van de amptman in d'absentie van de Bailliu haerlieden wettelike maenheere veroordelen : Jan BEQUART, Jan KILLET, ende Pierre BOUCNEAU hier ieghenwoordich ghewezen ende ghecondemneert hebben, wijsen ende condemneeren gheleedt te worden bij officier criminel op d'oude marct deser stede ende aldaer aen tpillorijn ghebonden, gheslegghen ende ghegheeselt te worden med scherpe roeden tonser discretie, dus zoals het magistraat het wil.

Ulieden voorts bannen buiten dese stede ende jurisdictie. Ze worden dus voor de zoveelste maal verbannen. Medghaders buuten de distantie van zeven mijlen in tronde .. daervutte te scheeden binnen zonneschijne naer slaeckijnghe van vanghenesse

Ondervraging 7/3/1637

Geliefve Mijne Heren burchmeestere ende schepenen van de stede van poperijnghe ten versoucke van den ampman in de absentie van den Bailliu causa officii heeschere texamineren Jan BEKAERT, Jan KILLET ende Pierre BONNEAU ghevanghen verweerders op de naervolghende poincten ende articlen

Eerst waarom ontkennen ze *tsondaghs tsnachts 1 februari laetsleden ieghens de scheure van Symphoriaen DE RADT ghestolen thebben zes boundels fasseelen die zij in heurlieden camere in herberghe van Jaspas PYCK ghebrandt hebben ende dat nochtans zelfden PYCK ende zijne huysvrouwe bekennen tzelve waerachtigh te zijne?*

Pierre BONNEAU hierop ghevraeght zeght ende verclaert contrarie sij voorgaende. Hij gaat door de knieën en verklaart dat hij *ghedeurende den tijdt dat hij ghelogiert heeft ten huysse van Jaspas PYCK met zijn medeplicen boven ghedenommeert ontrent de acht ofte neghen heuren in den avont in een bepaalde hoeve zes of zeven bundels staken ontvreemdde die tegen de schuur stonden dewelcke hij medeghedreghen heeft ende ghebrandt ten huysse van voorn PYCK.*

Hij heeft ze gebruikt voor de verwarming.

De volgende vraag is of ze diezelfde avond ook niet bij Charles SCHREVEL in het voorbijgaan toevallig iets hebben meegedaan, *bij occasie aldaer passerende?*

Jan KILLET kent dit article. Het blijkt dus van wel.

De ondervrager wil nog meer details en stelt de vraag: Hebben ze er *niet naertoe gheloopen menende* hem te neutraliseren, *vande lijfve te vercrancken*. En is het niet zo dat *indien hij hen niet en hadde ontvlucht* dat hij dan fysisch was uitgeschakeld

Van ghelycke ontkent. Ontkent dat ontkennen ze.

Verder wil het magsitraat weten of Jan KILLET in dienst van de Koning is geweest, en ter nader controle *oft tzelve es gheweest voor ofte naer deerste ofte tweede ghevanck ofte instigatie.*

Het blijkt *tsydert zijn eerste ghevangh gheweest te zijn.* Het mag *gheleden zijn acht ofte neghen jaer en naer sijn best onthoedt* voor zo verre Jan BEKAERT onthouden heeft.

Ze worden ook gevraagd: *Wanneer en hoe zij van heurlieden vendel gherocht zijn.* Of de drie gemelde gevangenen *noint hiervooren en hebben ghelegert ten huyse van Jaspar PYCK*, Hoe dikwijls, wanneer, hoe lang zij daar verbleven, *hoeveel zij alsdan verteirden, ende of zij alsdan niet en hebben vutghegahaen om stelen houdt, hennen ende derghelijcke*

In de marge is opgetekend van Pierre BONNEAU: *zegt over drie ofte vier jaeren ghelogiert thebben twee ofte drie reijsen elcken jaere eens omtrent ommeghangh in de herberghe van de voornoemde PYCK* en onder andere eens met Jean BEKAERT twee nachten. Dat is *leden vier ofte vijf jaeren.* Hij is trouwens een andere keer ook in Poperinge geweest en sliep dan *in eenighe pachtgoedt ofte hofsteden sonder hem te begheven tot eenighe herberghe.*

Jean KILLET is er *leden drie maenden ofte daeromtrent* geweest Hij was *commende van Berghen St Winnock.* Hij *sliep een nacht ten huyse van Jaspar PYCK sonder meer ... alleene met huysvrauwe.*

En hebben ze daar geen *henne vercocht* ende de vraag is *waer zij dieselve hadden vercreghen.*

Pierre BONNEAU, Jan BILIIET en Jan BEKAERT ontkennen

En wat is er nu waar van die brandmerken? Jan BEKAERT en Jan KILLET hebben die geen brandmerk *onderstaen de tweede sententie.* Ze hebben dat toch verklaard, *laeten blijken bij de rechter.*

Jan KILLET zegt dat hij niet gebrandmerkt werd bij die tweede sententie, maar acht of negen jaar geleden op het moment van die tweede uitspraak was hij zes maanden lang in de gevangenis.

Foefje

Op een bepaald moment proberen ze een alibi. Ze zouden enkel buiten zijn gegaan voor de mis gedurende die drie dagen. De ondervragers willen dat feit controleren en vragen: was het een gezongen of een gelezen mis? KILLET doorziet hun tactiek en zegt hij dat hij ter kerke gegaan is maar dat de pastoor er niet was.

©vpa-2015

Andere verdenkingen

Ze worden ook ondervraagd over een mogelijk vergrijp in Abeele, *ghecommen dissendaghe in de enacht van den abbeele langhst de straete herrewaert naer den overdam.. Toen ze voorbijgingen aan daeldijnghe van Gilles DE ROODE* aan de *hoochstraete* hebben ze daer niet Caerle WYCKAERT vastgebonden, *gheaggresseert met heurl stocken ende halve pycken*²⁰ *zegghende jeghens hem bougre bougre*. Het scheldwoord *bougre* vinden we vaker in de processen. Het lijkt ons het Franse *bourgeois*, pejoratief bedoeld: rekel. Ze waren volgens de aanklacht ook handtastelijk. *Hem slaende ende quetsende ende hem afnemende zijne mantele*.

“DE MUYLEPEIRE”

Jean Boidin

Uit het boek 'Histoire illustrée des Inventions' éditions Hachette 1961

In het Frans noemde men dit 'la poire d'angoisse'. Hoe werkte het ? Heel eenvoudig met stak dit 'toestel' in de mond van de gevangene of diegene die men het zwijgen wilde opleggen.

Daarna draaide men aan de vijs, waarbij de peer openging, zo kon men de persoon in kwestie een 'muylepeire' toedienen.

²⁰ In het krijgswezen. Een wapen, bestaande uit een langen houten stok met een puntig uiteinde van ijzer of staal; spies. Oudtijds het hoofdwapen van een deel der infanterie, doch na de invoering van de bajonet in de 18de eeuw allengs in onbruik geraakt. *De enterpieken, die bij de uitrusting der schepen onder de blanke wapens worden medegevoerd, zijn eigenlijke halve pieken.* H.M.F Landolt, *Militair Woordenboek* 2, 221 (1862)

Zon- en feestdag zult gij eren

Paul-Johan Desegher

Zo klonk het eerste van de vijf geboden van de heilige Kerk¹.

In 1610 – in volle Contrareformatie, *nota bene* – werd een zekere laksheid vastgesteld in het stipt naleven van de zondagsplicht. Dus dienden de teugels wat strakker aangehaald. We vinden er sporen van in een Register van Resolutiën van 1580 tot 1619²

Gheconsidereert by den heere (,) Burghmeesters (,) Schepenen ende Raeden dezer stede van Poperynghe de cleene gheneghentheede diemen bemerckt Int ghemeente totter frequentatie vande kercke diensten, zonderlynghe³ op hoochdaeghen (,) zondaeghen ende heylighe daeghen die een groot deel van volcke niet en onderhoudt, met zulcke devotie (,) eere & ghehoorsaemheyt als in de ghebooden onsheeren Godt almachtich ordonnantien van onze moeder de heylighe Catholycke ende Apostolickde kercke, ende Placaten van hemlieden hoocheden ter grooter onstichynghe vande goede & godtfvruchtighe Lieden, ende waer deure men lichtelick zoude verwecken de Gramschap ons voorst heeren Godts In dezen benauden tyt daer toe ghehadt hebbende goede ende vrucht baeryghe vermaen vande Eerweerdighen heere & gheestelicken Vader myn heere den Bisschop van ypere & de Pastooren vande Prochiekercken dezer stede hebben ghemaect (,) gheraempt & ghestatueert (,) maecken (,) raemen & statueeren by dezen voor ghedeurich statut & decret de poincten & artyckelen naervolghende

Eerst

Dat gheen drapiers⁴, wevers (,) Cammers (,) vulders⁵ (,) huudeveters (,) temmerlieden (,) metsers (,) deckers, smeden (,) schoemaeckers (,) parmentiers⁶ & dierghelicke ambachtlieden en zullen moghen wercken op sondaeghen & heilighdaeghen, telckent opde boete van vj £ paris & arbitraire correctie⁷ (*sic*)

ij

Dat alle schoemaeckers (,) Lijwadiers (,) meersenijs⁸ (,) Laeckesnyders ende dierghelicke Lieden van nerynghe zullen gheslooten houden hemlieden wyncelen ende veysteren opde voorseide sondaeghen & heilichdaeghen zonder alsdan eenighe waere ofte goet te vercoopen telcken opde boete van vj £ p & arbitraire correctie te verbueren zoo wel by den coopere als vercoopere

1 U kent ze niet meer van buiten? Raadpleeg de “Catechismus ten gebruike van al de bisdommen van België”, gedrukt bij De Haene – Bossuyt te Brugge in 1962, bovenaan p 6

2 SAP 468, pp 55 vo t.e.m. 59 ro

3 Zonderlynghe: in het bijzonder

4 Drapier: lakenwever, Fr. fabricant de draps

5 Vulder: volder, voller: iemand die wollen weefsel bewerkt met het doel het te laten vervilt

6 Parmentier: bewerker van fijne kleding-stoffen, kleermaker. Stallaert citeert uit Vandenpeerebooms “Ypriana” : le parmantier faisait partie du métier des tailleurs, mais exécutait des ouvrages plus fins que le simple *scepper*. Een couturier – avant – la – lettre, dus.

7 Arbitraire correctie: een willekeurige straf, zoals een arbiter een gele of een rode kaart kan trekken

8 Meersenie: handelaar die allerlei kleine voorwerpen verkoopt. Meersserie: verfstoffen, specerijen, kledingstukken, passementwerk, enz. Meersman: marskramer (die van alles in zijn mars heeft, letterlijk dan)

iiij

Dat alle baerbiers zullen van ghelicken haerlieder wynckels houden gheslooten opde zelve sondaeghen & heylichdaeghen ende niemant en corten (,) scheeren ofte baerbieren opde zelve boete & correctie

iiiiij

Dat gheen coopliden (,) voerliden (,) waeghenaers (,) werckliden ofte andere en zullen moghen Laeden (,) voeren (,) draeghen ofte lossen eenich goet opde *voorseide* Sondaeghen & heilichdaeghen op ghelycke boete & correctie wtgheseecken⁹ vleesch ende visch dat men al daer zal moghen bringhen ter maert om venten nochtans tot den acht euren ende half zonder langhere ende voorts naer den goddelicken dienste vande hoochmesse (,) Sermoene & Vespere¹⁰ (,) wel verstaende datmen opden eersten Paeschedach (,) Synxdach (,) Sacramentdach (,) kersdach (,) onser vrouwe dach half oust & alderheylighen dach niet en zal voortstaen met tzelve vleesch ofte visch

v

Item dat gheen backers en zullen moghen backen opde *voorseide* Sondaeghen ende heilighdaeghen, nemaer zullen dat doen sdaechs te voeren, ofte Inde nacht, op de boete *voorseit*, ten waere by grooten node met kennesse & consente vande Wet

vj^{en}

Item dat volck gheen muelenaers ofte hemliden dienaers en zullen mooghen Laeden, voeren (,) lossen (,) haelen ofte bringhen met peerden (,) waeghenen (,) sleeden ofte ten halse eenich mout ofte ander graen om maelen, ofte thuys Leveren opde zelve Sondaeghen & heylichdaeghen, ten waere by vuyterste noode vande wyndeloosheyte, met kennesse & consente vande wet (,) op ghelicke boete & correctie

vij^{en}

Dat alle brauwers haerlieder werck zoo beschicken, dat zy den heylighen sondach niet en beleveren noch draff¹¹ ofte bier wtleveren (,) dat zy oock onderhouden zullen op andere heylichdaeghen zoo verre dat doenlick is, beschickende voorts opde zelve heylighe daeghen haerlieder noodelick werck met beslooten dueren ende zonder hemliden te vertoochen op straeten ofte Int openbaere voor de Lieden In haerlieder werckleederen, omme niemant te gheven oorsaecke van ontstichtynghe (,) op pene & boete alsbooven

viiij^{en}

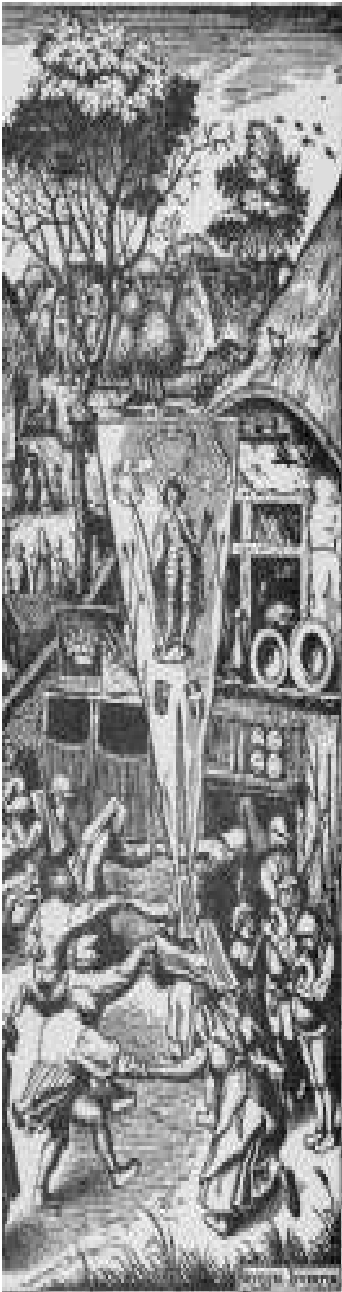
Item dat alle crudeniers ende vettewariers¹² haerlieder huuzen & winckelen zullen houden gheslooten, zonder yemant eenighe waere te vercoopen opde *voorseide* Sondaeghen ghedeurende den Goddelicken dienst vande hoochmesse, predicatie & vespere, zonder oock buuten den zelve dienste yet andert (*sic*) te vercoopen dan eetelicke waere & dat oock met gheslooten wynckelen (,) op pene alsbooven

9 Seiken: uitsijpelen

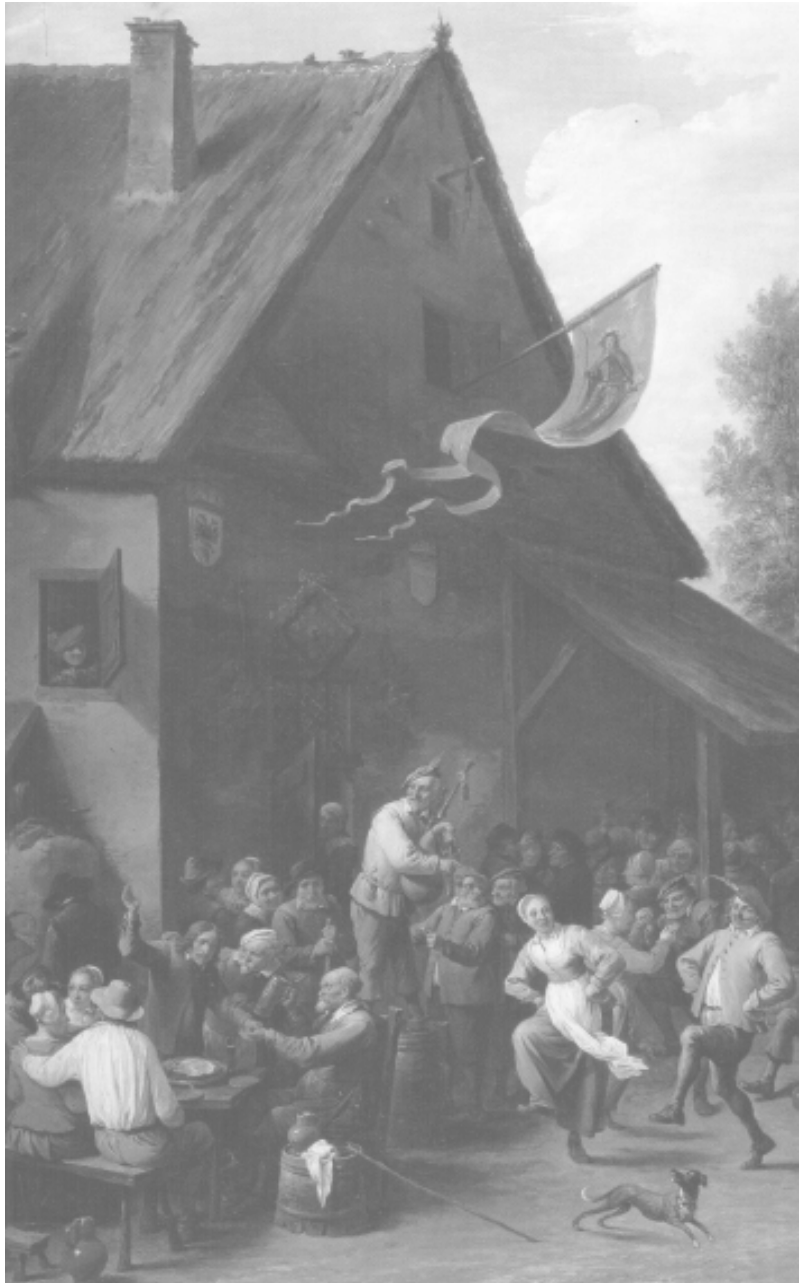
10 Nog nooit de vespers bijgewoond? Lees er meer over in "Gewijd en Vervlogen" van Henri Vandenberghe, uitgegeven als Croonestuck

11 Draf: afvalproduct van granen of zaden, waaruit bier gebrouwen is: het achterblijvende niet oplosbare moutafval

12 Vettewarier: handelaar in vetwaren: kaarsen, olie, zeep

*"Sint-Joriskermis", ets van
Pieter Brueghel de Oude*

Kermis (detail) David Teniers de Jonghe, London Buckingham Palace

Boeren tijdens het bolspel. Edinburgh, National Gallery of Scotland.

Dat gheen Peerdebeslaghers en zullen moghen beslaen op de *zelve* daeghen dan In noode voor den reysenden man, & houden haerlieder wynckelen gheslooten

Om alle andere Ambachtslieden ofte andere van neerynghe booven niet ghespecificeert hemlieden voughen (,) schicken & regulieren naer twtwysen vanden voorschreven verbooden, zoo oock zullen doen de lantslieden ten reguarde van haerlieder lantwerck, dat zy zullen laeten opde voorseyde Sondaeghen & heylichdaeghen ende comen ten voorschreven Goddelicken Dienste, elck In zyne Prochiekercke, ten zy In noode en tyde van Oust ter cause vande vruchten & hoy (,) op pene voorseyt

Dat de wynschooders¹³ & bierwerckers gheen wynen ende bieren en zullen voeren (,) draeghen ofte Indoen niet meer by vaetkens dan tonnen, noch oock de herberghiers (,) taverniers (,) tappers ofte andere huuslieden eenighe bieren doen wercken byde voorseyde bierwerckers ofte andere opde voorseyde sondaeghen ofte mesdaeghen (,) tenzy In noode met kennesse (,) oorloff & consente vande Wet (,) op pene voorseyt

Dat alle herberghiers (,) taverniers ende tappers zullen Inhouden haerlieder vaentkens & teecken en van wyn ende bier¹⁴ & binnen den voorseyden goddelicken dienst vande hoochmesse (,) predicatie ende vespere gheen volck en stellen noch In haerlieder huysen behouden nemaer die doen vertrecken opde voorseyde daeghen (,) telckent opde boete van xij £ p ten laste vande werdt & van elck persoone vj £ p (,) ten waere den vremden reysende Lieden

Dat oock gheene Inseetene vande steede niet meer van binnen , dan van buuten baillen hemlieden en vervoorderen te wezen, theeren, eeten ende drincken In herberghen (,) tavernen ofte tappers huuzen ten tyde vande voorseyde Goddelicke diensten (,) opde boete voorseyt van vj £ p elcken persoon ende den werdt dubel zoo voorseyt es

Dat gheene Inwoonders hem en vervoorderen te spelen (,) bollen ofte quarten Inde voorseyde herberghen, nocte oock wandelen, clappen (,) zitten ofte houden op marckten (,) straeten ofte wycken (,) bolbaenen¹⁵ ofte andere platsen ten tyde vande voorseyde goddelicke Diensten ende voorseyde daeghen op de boete & correctie alsbooven

13 Wijnschroder: sjouwer van wijnvaten

14 Hier bedoelt men de uithangborden , “enseigns”

15 Boltra's

xv^e

Dat alle de *voorseide* boeten zullen bedeeft wezen In drie deelen (,) te weeten den aenbringhere, Officier ende kercke elck een derde *ende* zullen danoff beslach hebben den baillij (,) Ampman (,) dienaers *vanden* heere & alle andere officieren In eede beslach *vermoghende*

xvj^e

Reserverende ter discretie vande wet alle kennesse ende consenten opde voorseide poincten & artikelen In tyde van noode & die te disponeren als naer redenen

xvije

Lastende voorts ende *vermaenende* wel expresselick alle vaeders (,) moeders (,) Voochden (,) meesters & *vrouwen* heurlieder kinderen (,) weezen (,) cnaepen (,) dienstbooden & brootaeten¹⁶ te schicken ter kercke ende *goddelicke* diensten *metsghaeters* te zenden schoole & cathechisatie diemen alle zondaghe zal onderhouden ofte onderweezen te zyne In ons heilich kersten gheloove, Dienst ende vreeze Godts (,) op pene van alle deffaulten by hemlieden te *verandwoorden*

Laetst ghepubliceert ter bertecke (*sic*) dezer stede den xi^{en} februari 1596

Andermael ghepubliceert ter bretesque den v^{en} decembris 1610

(in de kantlijn, in een ander handschrift:)

gepubliciert ter bretesque van poperinge (..) desen 7^{en} februari 1700

Edoch, de Poperingse christenheid blonk niet uit door geloofsijver, zo blijkt.

Op 14/09/1614 werden de ouders en voogden door het stadsbestuur en de bisschop van Ieper aan dit laatste artikel herinnerd. Er is “groote onachtsaemheit” vastgesteld “int zenden van haerlieder kynderen omme onderwesen te worden Inde leerynghe vanden cathechismus (..) noodich tot haerlieder zielen zalicheit”. De pastoors moeten rapporteren wie “in faulte” is; de ouders “vande zelve kynderen verbeuren” een boete van 5 schellen per kind dat de zondagschool brost.

Een goede pedagoog straft niet alleen, hij weet dat hij meer resultaat zal halen door aan te moedigen en te belonen. In een ordonnantie van 14/03/1615 beslissen de burgemeesters en schepenen om jaarlijks aan elk van de 3 "pasteuren" 24 £ p "toe te legghen omme daermede te doene den Incoop van bildekens, roosen cranskens & andere dierghelicke pryzen omme by hemlieden vutghedeelt te zyne ande kynderen commende ter cathechisatie up alle zondaghen vanden Jaere."

Waaruit blijkt dat we voor de scheiding tussen Kerk en Staat nog zouden moeten wachten tot aan de Franse Revolutie.

Titelpagina van de Nieuwe Catechismus die in 1623 te Mechelen verscheen. Het catechismusonderwijs van de pastoors als vrijwel enige vorm van onderwijs voor kinderen kwam pas in de tweede helft van de 17de eeuw goed op gang.
Koninklijke Bibliotheek, Brussel.

©vpa-2015

16 Brootate: die bij iemand in den kost is (Fr. celui qui est “au pain”) of in zijnen dienst, die deel maakt van het huisgezin (Stallaert)

Hoe oud zou deze kist zijn ? Kan men via de botten het DNA van deze persoon vastleggen ? Afkomst ? Wie weet ?

V A R I A

ABONNEMENTEN

Een abonnement op Sappig bevat 2 nummers per jaargang, samen ongeveer 80 pagina's.

Een abonnement kan u bekomen door een eenvoudige overschrijving.

De abonnementsvoorwaarden voor onze zevende jaargang zijn:

Abonnementen België:

10,00 euro overschrijven op rek. 738-0059162-14, t.a.v. De Vrienden van het Poperings Archief vzw, Vlamertingseweg 8, 8970 Poperinge (Reningelst), met vermelding van "Tijdschrift SAPPIG – lidgeld 2010".

Abonnementen buitenland:

15 euro overschrijven op BE94 7380 0591 6214, BIC nummer is: KREDBEBB, t.a.v. De Vrienden van het Poperings Archief vzw, Vlamertingseweg 8, 8970 Poperinge (Reningelst), met vermelding van "Tijdschrift SAPPIG – lidgeld 2010".

ARTIKELS

Geabonneerden kunnen bijdragen aan het succes van deze publicatie.

Hebt u een idee om dit verzamelwerkje nog interessanter te maken, of wil u uw eigen kwartierstaat gepubliceerd zien, dan kan u bij ons terecht.

De redactie zou het wel op prijs stellen dat u uw artikel op CD-rom plaatst, opgemaakt in Word of Open Office, met een bijgevoegde uitprint.

Gelieve de eventuele illustraties in JPG- of TIFF-formaat te bezorgen. U kan uw artikel ook zenden naar:

vpa.sappig@gmail.com

De auteurs en niet de uitgever zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen en eventuele illustraties.

VRAAG & ANTWOORD

Hebt u vragen of opmerkingen i.v.m. met ons tijdschrift, genealogie of geschiedenis in het algemeen.

Stuur uw vraag en adres door via e-mail of post.

Wij publiceren uw vraag graag in ons tijdschrift.

AGENDA

Lessen oudschrift 2011

AGENDA

- dinsdag 01 maart 2011: om 20 uur, Stadsarchief Poperinge, les oudschrift.
- dinsdag 05 april 2011: om 20 uur, Stadsarchief Poperinge, les oudschrift.
- dinsdag 03 mei 2011: om 20 uur, Stadsarchief Poperinge, les oudschrift.
- dinsdag 07 juni 2011: om 20 uur, Stadsarchief Poperinge, les oudschrift.
- dinsdag 06 september 2011: om 20 uur, Stadsarchief Poperinge, les oudschrift.
- dinsdag 04 oktober 2011: om 20 uur, Stadsarchief Poperinge, les oudschrift.
- dinsdag 08 (!) november 2011: om 20 uur, Stadsarchief Poperinge, les oudschrift.

W E B S I T E STATISTIEKEN

Maand	Unieke bezoekers	Aantal bezoeken
jan. 2011	1103	1840
febr. 2011 (15d.)	532	1019

Maand	Pagina's	Hits
jan. 2011	67769	431622
febr. 2011	40089	233934

Vrienden van het Poperings Archief

Klappers - Tables

[Poperinge](#)

[Krombeke](#)

[Proven](#)

[Reningelst](#)

[Roesbrugge-Haringe](#)

[Waton](#)

[Westvleteren](#)

-

[Oostvleteren](#)

-

[Woesten](#)

Bldprentjes - Images mortuales

[A-B-C](#)

[D](#)

[E-F-G-H-I-J](#)

[K-L-M-N](#)

[O-P-Q](#)

[R-S-T-U](#)

[VAN](#)

[VER](#)

[W-Y-Z](#)

Verschenen edities - Editions parues (pdf)

[Tips-conseil-links-lien-aanvraag akten-demande d'actes](#)

Website in aanbouw

webmaster

Archief overzichts Poperinge

Poperinge

zie ook <http://blog.seniorennet.be/vpa/>

CD's archiefbeelden voorkomend op deze site zijn het eigendom van vereniging "Vrienden van het Poperings Archief", niets mag zonder voorafgaande schriftelijke toelating gekopieerd worden.

© Les images sur ce site sont la propriété de l'association "les Amis des Archives de Poperinge", une copie n'est admise que après une autorisation par écrit.